

Downloaded from HEPHAESTUS Repository, Neapolis University institutional repository

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

**ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ, ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ
ΑΣΦΑΛΕΙΑ**

**Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΝΑΤΟ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ
ΣΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ
ΑΝΑΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ
ΡΟΥΜΑΝΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΜΟΛΔΑΒΙΑ**

**ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΦΟΙΤΗΤΗ: ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ
ΓΕΩΡΓΙΤΖΙΚΗΣ**

**ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΑ: ΤΣΑΡΔΑΝΙΔΗΣ
ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ**

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2026

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

**ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ, ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ
ΑΣΦΑΛΕΙΑ**

**Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΝΑΤΟ ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ
ΣΤΗΝ ΟΥΚΡΑΝΙΑ: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ
ΑΝΑΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ
ΡΟΥΜΑΝΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΜΟΛΔΑΒΙΑ**

**Διπλωματική Εργασία η οποία υποβλήθηκε προς
απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στο
Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου**

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΦΟΙΤΗΤΗ: ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΤΖΙΚΗΣ

ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΑ: ΤΣΑΡΔΑΝΙΔΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2026

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © Αθανάσιος Γεωργιτζίκης, (2026)

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. Allrightsreserved.

Η έγκριση της Διπλωματικής Εργασίας από το Πανεπιστημίου Νεάπολις δεν υποδηλώνει
απαραιτήτως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Πανεπιστημίου.

Σελίδα Εγκυρότητας

Ονοματεπώνυμο Φοιτητή: Αθανάσιος Γεωργιτζίκης

Τίτλος Διπλωματικής Εργασίας: *«Η εξέλιξη του NATO μετά τον πόλεμο στην Ουκρανία:
Στρατηγικές αναπροσαρμογές και επιπτώσεις για τη Ρουμανία και τη Μολδαβία»*

Η παρούσα Διπλωματική Εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο των σπουδών για την απόκτηση εξ αποστάσεως μεταπτυχιακού τίτλου στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις και εγκρίθηκε στις 13 Φεβρουαρίου 2026 από τα μέλη της Εξεταστικής Επιτροπής.

Εξεταστική Επιτροπή:

Πρώτος επιβλέπων (Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφος).....[κ. Τσαρδανίδης
Χαράλαμπος]

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής:[κ. Πιστίκου Βικτώρια]

Μέλος Εξεταστικής Επιτροπής:[κ. Ελευθεριάδου Μαρίνα]

Υπεύθυνη Δήλωση

Ο Αθανάσιος Γεωργιτζίκης, γνωρίζοντας τις συνέπειες της λογοκλοπής, δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία με τίτλο *«Η εξέλιξη του NATO μετά τον πόλεμο στην Ουκρανία: Στρατηγικές αναπροσαρμογές και επιπτώσεις για τη Ρουμανία και τη Μολδαβία»*, αποτελεί προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας και όλες οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί κατάλληλα στις βιβλιογραφικές παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή.

Ο/Η Δηλών /σα

Περίληψη

Κύριος στόχος της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι η διερεύνηση της στρατηγικής αναπροσαρμογής η οποία επήλθε στο δόγμα της συμμαχίας λόγω του πολέμου Ρωσίας – Ουκρανίας, καθώς και το πως ο πόλεμος επηρέασε τις χώρες της ΝΑ Ευρώπης και ειδικότερα τη Ρουμανία και τη Μολδαβία, λόγω της στρατηγικής τους σημαντικότητας για το NATO. Για την ανάλυση του ζητήματος χρησιμοποιήθηκαν τόσο πρωτογενείς πηγές, ήτοι τα δημοσιευμένα στρατηγικά δόγματα της συμμαχίας, όσο και δευτερογενείς πηγές από τη διεθνή βιβλιογραφία. Ειδικότερα για την ανάλυση των περιπτώσεων των δύο χωρών χρησιμοποιήθηκαν κατ' ανάγκη και δημοσιογραφικές πηγές. Τα ερευνητικά ερωτήματα τα οποία απαντώνται μέσω της εργασίας είναι τρία και συγκεκριμένα, ποιες ήταν οι στρατηγικές αναπροσαρμογές τις οποίες επέφερε ο πόλεμος στην ΝΑ Ευρώπη, ποιες ήταν οι βασικές πολιτικοστρατιωτικές επιπτώσεις του πολέμου στην ΝΑ Ευρώπη και ειδικότερα για τις χώρες Ρουμανία και Μολδαβία και τέλος, ποια η πολιτική του NATO για την προστασία αυτών των χωρών. Από τα ευρήματα της μελέτης προέκυψε ότι το στρατηγικό δόγμα της συμμαχίας όντως έχει υποστεί αναθεώρηση. Από την έκδοση του 2010 στην οποία η Ρωσία αναφερόταν ως ένας εν δυνάμει συνεργάτης του NATO και πως επιδιωκόταν η συνεργασία μεταξύ των δύο πλευρών, το τελευταίο στρατηγικό δόγμα προσδιορίζει τη Ρωσία ως μία δύναμη η οποία έχει οδηγήσει στην αποσταθεροποίηση της Ευρώπης. Παρ' όλα αυτά, το κείμενο αναφέρει πως το NATO δεν έχει μεταβληθεί σε «φυσικό» εχθρό της Ρωσίας και πως η δίοδος για τη συνεργασία και τον διάλογο είναι πάντοτε ανοιχτή. Από την ανάλυση των περιπτώσεων των δύο χωρών, της Ρουμανίας και της Μολδαβίας, φαίνεται ότι και οι δύο χώρες έχουν επηρεαστεί παρόμοια σε στρατιωτικοπολιτικό επίπεδο. Συγκεκριμένα, και στις δύο χώρες έχουν καταγραφεί περιστατικά κυβερνοεπιθέσεων και υπερπτήσεων από τη Ρωσία, καθώς και περιστατικά χειραγώγησης της κοινής γνώμης με σκοπό την εγκαθίδρυση κυβερνόντων φιλικά προσκείμενων στη Ρωσία. Η αντίδραση του NATO για την υποστήριξη των δύο χωρών διαφοροποιείται με το εάν αυτές είναι μέλη ή όχι της συμμαχίας, με τη Ρουμανία να λαμβάνει ενίσχυση με στρατιωτικές δυνάμεις, ενώ η Μολδαβία να λαμβάνει κυρίως υποστήριξη σε τεχνικό και εξοπλιστικό επίπεδο. Ως εκ τούτου, επιβεβαιώνονται όλες οι ερευνητικές υποθέσεις, ότι δηλαδή ο πόλεμος όντως οδήγησε σε αναπροσαρμογή του στρατηγικού δόγματος, ότι υπήρξαν πολιτικοστρατιωτικές επιπτώσεις για τις δύο χώρες, καθώς και ότι το NATO έλαβε μέτρα για την υποστήριξη των δύο χωρών έναντι αυτών των επιπτώσεων.

Λέξεις κλειδιά: NATO, στρατηγική, Πόλεμος Ουκρανίας, Ρουμανία, Μολδαβία

Abstract

The main objective of this thesis is to investigate the strategic readjustment that occurred in the alliance's doctrine due to the Russia-Ukraine war, as well as how the war affected the countries of SE Europe, and in particular Romania and Moldova. For the analysis of the issue, both primary sources were used, namely the published strategic doctrines of the alliance, as well as secondary sources from the international bibliography. In particular, for the analysis of the cases of the two countries, journalistic sources were necessarily used. The research questions that are answered through the work are three, namely, what were the strategic readjustments that the war brought about in SE Europe, what were the main political-military impacts of the war in SE Europe and in particular for the countries of Romania and Moldova, and finally, what was NATO's policy for the protection of these countries. The findings of the study showed that the alliance's strategic doctrine has indeed undergone revision. Since the 2010 edition, in which Russia was referred to as a potential partner of NATO and cooperation between the two sides was sought, the latest strategic doctrine identifies Russia as a force that has led to the destabilization of Europe. Nevertheless, the text states that NATO has not turned into a "natural" enemy of Russia and that the path for cooperation and dialogue is always open. From the analysis of the cases of the two countries, Romania and Moldova, it appears that both countries have been similarly affected at the military-political level. Specifically, in both countries there have been recorded incidents of cyberattacks and overflights by Russia, as well as incidents of manipulation of public opinion with the aim of establishing governments friendly to Russia. NATO's response to support the two countries differs depending on whether they are members of the alliance or not, with Romania receiving reinforcement with military forces, while Moldova mainly receives support at a technical and armament level. Therefore, all research hypotheses are confirmed, namely that the war did indeed lead to a readjustment of strategic doctrine, that there were political-military implications for the two countries, and that NATO took measures to support the two countries against these implications.

Key-words: NATO, strategy, Ukraine War, Romania, Moldova

Πίνακας περιεχομένων

1. Εισαγωγή	9
1.1 Ερευνητικά Ερωτήματα και Υποθέσεις	10
1.2 Σπουδαιότητα Μελέτης	11
1.3 Μεθοδολογία Έρευνας	11
2. Ιστορικό Πλαίσιο	14
2.1 Η Ίδρυση και Διεύρυνση του NATO	14
2.2 Η Πολιτική Κρίση στην Ουκρανία του 2014 και η Εισβολή της Ρωσίας του 2022	16
3. Το Στρατηγικό Δόγμα του NATO και η Ιστορική του Εξέλιξη	18
3.1 Το Στρατηγικό Δόγμα του NATO Προ της Διαλύσεως της ΕΣΣΔ	19
3.2 Το Στρατηγικό Δόγμα του NATO Μετά της Διαλύσεως της ΕΣΣΔ	21
3.3 Το Στρατηγικό Δόγμα του 2010	22
4. Ο Πόλεμος στην Ουκρανία και οι Στρατηγικές Αναπροσαρμογές του NATO	Error! Bookmark not defined.
4.1 Ο Πόλεμος στην Ουκρανία	Error! Bookmark not defined.
4.2 Η Αναπροσαρμογή του Στρατηγικού Δόγματος του NATO του 2022	Error! Bookmark not defined.
4.3 Η Στρατηγική Αναπροσαρμογή	Error! Bookmark not defined.
5. Πολιτικοστρατιωτικές Επιπτώσεις στη Ρουμανία	31
5.1 Στρατιωτικές Επιπτώσεις του Πολέμου στην Ρουμανία	31
5.2 Πολιτικές Επιπτώσεις του Πολέμου στην Ρουμανία	33
5.3 Ενέργειες του NATO για την Αντιμετώπιση της Ρωσικής Απειλής στην Ρουμανία	36
6. Πολιτικοστρατιωτικές Επιπτώσεις στη Μολδαβία	38
6.1 Στρατιωτικές Επιπτώσεις του Πολέμου στη Μολδαβία	38
6.2 Πολιτικές Επιπτώσεις του Πολέμου στη Μολδαβία	40
6.3 Ενέργειες του NATO για την Αντιμετώπιση της Ρωσικής Απειλής στη Μολδαβία	41
7. Συμπεράσματα	43
7.1 Σύνοψη Ευρημάτων	43
7.2 Απάντηση Ερευνητικών Ερωτημάτων και Αξιολόγηση Ερευνητικών Υποθέσεων	46
Βιβλιογραφία	48

Κατάλογος Πινάκων, Εικόνων και Διαγραμμάτων

Στοιχείο	Σελίδα
Πίνακας 1.1: Μηδενικές και Εναλλακτικές υποθέσεις της μελέτης.	2
Σχεδιάγραμμα 1.2: Συσχέτιση Ανεξάρτητης και Εξαρτημένων Μεταβλητών της Μελέτης.	4
Εικόνα 2.1: Σύγκριση της εξάπλωσης του NATO σε σχέση με τις πρώην σοβιετικές δημοκρατίες και τις χώρες του Συμφώνου της Βαρσοβίας.	8
Πίνακας 3.1: Η εξέλιξη του Στρατηγικού Δόγματος του NATO.	10
Εικόνα 5.1: Οι εξαγωγές σιτηρών από την Ουκρανία από το 2021 μέχρι και τα μέσα του 2023.	27

1. Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία έχει έναν κύριο ερευνητικό σκοπό, καθώς και δύο επί μέρους στόχους, όπως αυτά απορρέουν αβίαστα από τον τίτλο της. Συγκεκριμένα, ο κύριος ερευνητικός σκοπός είναι η διερεύνηση της εξέλιξης του ΝΑΤΟ από την έναρξη της «ειδικής στρατιωτικής επιχείρησης» - κατά την Ρωσία – ή αλλιώς του Ρώσο – Ουκρανικού Πολέμου. Οι επί μέρους ερευνητικοί στόχοι της εργασίας επικεντρώνουν την ανάλυση της εξέλιξης στη Νοτιοανατολική Ευρώπη και προσδιορίζονται στις στρατηγικές αναπροσαρμογές οι οποίες έχουν λάβει χώρα σε αυτήν από την έναρξη του πολέμου, καθώς και στις επιπτώσεις του πολέμου σε αυτήν.

Ο λόγος για τον οποίο η παρούσα εργασία επικεντρώνεται σε πολιτικοστρατιωτικές επιπτώσεις και όχι επιπτώσεις εν γένει, είναι καθότι η θεματική της εργασίας έχει να κάνει με μία πολιτικοστρατιωτική συμμαχία. Ως εκ τούτου, παρ' ότι θα ήταν χρήσιμο να γίνει μια σύντομη αναφορά και στις άλλες διαστάσεις του ζητήματος, όπως είναι η οικονομική διάσταση, η κύρια ανάλυση θα πρέπει να επικεντρωθεί στο ζήτημα από την πολιτικοστρατιωτική του διάσταση.

Παρ' όλο τον αρχικό σχεδιασμό της μελέτης, η ανάλυση των επιπτώσεων του πολέμου στο σύνολο της ΝΑ Ευρώπης, λαμβάνοντας υπόψη και τα υπόλοιπα ερευνητικά ερωτήματα, θα απαιτούσε μία ιδιαίτερος εκτενή σε έκταση ανάλυση η οποία θα ξεπερνούσε το ερευνητικό πλαίσιο της παρούσας εργασίας. Ως εκ τούτου, τόσο η ανάλυση των συνεπειών του πολέμου, όσο και η ανάλυση των ενεργειών της συμμαχίας για την εξασφάλιση των χωρών αυτών θα περιοριστεί στις περιπτώσεις της Ρουμανίας και της Μολδαβίας. Η επιλογή των δύο αυτών χωρών έγινε με γνώμονα το γεγονός του ότι υπήρξαν σημαντικές στρατιωτικές και πολιτικές επιπτώσεις σε αυτές, καθώς και λόγω του ότι είναι γεωγραφικά οι εγγύτερες χώρες στη ζώνη των συγκρούσεων από τις λοιπές χώρες του υπό εξέταση γεωγραφικού χώρου. Επίσης, η κάθε μία από αυτές τις χώρες παρουσιάζει ιδιαίτερη σημασία για τη συμμαχία για διαφορετικούς λόγους. Συγκεκριμένα, η Ρουμανία είναι μία από τις ανατολικότερες χώρες του ΝΑΤΟ και είναι στα σύνορα της συμμαχίας με τον εξωτερικό γεωπολιτικό περίγυρο, με άμεση πρόσβαση στη Μαύρη Θάλασσα (Lechner, 2025). Η δε Μολδαβία είναι μία χώρα η οποία είναι στον άμεσο γεωπολιτικό χώρο, ενώ και οι δύο χώρες, όπως θα αναλυθεί και στα αντίστοιχα κεφάλαια των επιπτώσεων, έχουν ιδιαίτερες πολιτικές αδυναμίες έναντι της Ρωσίας, λόγω της κληρονομιάς τους ως πρώην Σοβιετικές Δημοκρατίες (Stănescu, 2024).

1.1 Ερευνητικά Ερωτήματα και Υποθέσεις

Λαμβάνοντας υπόψη το ανωτέρω ερευνητικό πλαίσιο και σκοπούς της μελέτης, προκύπτουν τα εξής τρία ερευνητικά ερωτήματα τα οποία η εργασία καλείται να απαντήσει:

1. Ποιες είναι οι στρατηγικές αναπροσαρμογές τις οποίες επέφερε ο πόλεμος στην ΝΑ Ευρώπη;
2. Ποιες ήταν οι βασικές πολιτικοστρατιωτικές επιπτώσεις του πολέμου στην ΝΑ Ευρώπη και ειδικότερα για τις χώρες Ρουμανία και Μολδαβία;
3. Ποια η πολιτική του NATO για την προστασία αυτών των χωρών;

Οι αντίστοιχες υποθέσεις της εργασίας οι οποίες προκύπτουν από τα ανωτέρω ερωτήματα παρουσιάζονται στον Πίνακα 1.1 παρακάτω:

Μηδενική	Εναλλακτική
Ο πόλεμος στην Ουκρανία έχει οδηγήσει σε αναπροσαρμογή του στρατηγικού δόγματος του NATO	Ο πόλεμος στην Ουκρανία δεν έχει οδηγήσει σε αναπροσαρμογή του στρατηγικού δόγματος του NATO
Ο πόλεμος έχει επιφέρει πολιτικοστρατιωτικές επιπτώσεις στην Ρουμανία	Ο πόλεμος δεν έχει επιφέρει πολιτικοστρατιωτικές επιπτώσεις στην Ρουμανία
Ο πόλεμος έχει επιφέρει πολιτικοστρατιωτικές επιπτώσεις στην Μολδαβία	Ο πόλεμος δεν έχει επιφέρει πολιτικοστρατιωτικές επιπτώσεις στην Μολδαβία
Το NATO έχει λάβει μέτρα για την υποστήριξη της Ρουμανίας και την ανάσχεση της Ρωσικής επιθετικότητας προς αυτήν	Το NATO δεν έχει λάβει μέτρα για την υποστήριξη της Ρουμανίας και την ανάσχεση της Ρωσικής επιθετικότητας προς αυτήν
Το NATO έχει λάβει μέτρα για την υποστήριξη της Μολδαβίας και την ανάσχεση της Ρωσικής επιθετικότητας προς αυτήν	Το NATO δεν έχει λάβει μέτρα για την υποστήριξη της Μολδαβίας και την ανάσχεση της Ρωσικής επιθετικότητας προς αυτήν

Πίνακας 1.1: Μηδενικές και Εναλλακτικές υποθέσεις της μελέτης.

1.2 Σπουδαιότητα Μελέτης

Η αναγκαιότητα και η σπουδαιότητα του υπό εξέταση θέματος έγκειται στον χαρακτήρα του συγκεκριμένου ζητήματος. Ειδικότερα, ο πόλεμος Ρωσίας – Ουκρανίας είναι μία εν εξελίξει διαμάχη και υφίστανται συνεχώς ραγδαίες γεωπολιτικές μεταβολές οι οποίες επηρεάζουν το υποσύστημα της ΝΑ Ευρώπης, δεδομένης της εγγύτητας αυτού στην ζώνη των επιχειρήσεων. Ο ίδιος ο πόλεμος έχει οδηγήσει στην αναγνώριση της Ρωσίας ως άμεσου γεωπολιτικού αντιπάλου του ΝΑΤΟ, κάτι το οποίο είχε σχετικά ατονήσει με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Συγκεκριμένα, ο αρχικός ρόλος του ΝΑΤΟ, ο οποίος ήταν η εξασφάλιση της εδαφικής ακεραιότητας των μελών του, με την πτώση της Σοβιετικής Ένωσης αναθεωρήθηκε σε εν γένει διασφάλιση των συμφερόντων των κρατών – μελών (Daalder, 1999: 6-8). Ενδεικτικό παράδειγμα σε αυτό είναι η συμμετοχή του ΝΑΤΟ σε επιχειρήσεις διασφάλισης ειρήνης παγκοσμίως και κυρίως στον ρόλο της Συμμαχίας για την αντιμετώπιση μη συμβατικών απειλών. Με την άμεση εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία, έγινε και πάλι ορατός ο κίνδυνος και η ενδεχόμενη απειλή της Ρωσίας για την εδαφική ακεραιότητα των χωρών της Ανατολικής και Νοτιοανατολικής Ευρώπης.

Πέραν των ανωτέρω, η εργασία αποσκοπεί στο να συνεισφέρει χρήσιμα συμπεράσματα στην ερμηνεία των γεωπολιτικών ανακατατάξεων στην περιοχή, καθώς και στην ερμηνεία του τρόπου με τον οποίο ο ανωτέρω πόλεμος οδηγεί σε αυτές. Επίσης, η εργασία εμπλουτίζει την υφιστάμενη επί του θέματος βιβλιογραφία όσον αφορά τα ζητήματα της διεθνούς ασφάλειας, εστιάζοντας σε μία περιοχή οι εξελίξεις στην οποία ενδεχομένως δεν είναι τόσο προβλεπόμενες, δεδομένου του ότι παρ' ότι υπάρχει εγγύτητα με τη Ρωσία, αυτή δεν είναι τόσο άμεση όπως είναι για παράδειγμα οι αντίστοιχες περιοχές της Κεντρικής Ευρώπης, και συγκεκριμένα το σύνορο Πολωνίας – Λευκορωσίας, η περιοχή της Βαλτικής, της οποίας οι χώρες συνορεύουν άμεσα με την Ρωσία, καθώς και της Σκανδιναβίας, όπου υπήρξε και πρόσφατα η τελευταία διεύρυνση της Συμμαχίας με την προσχώρηση σε αυτήν της Φιλανδίας και της Σουηδίας.

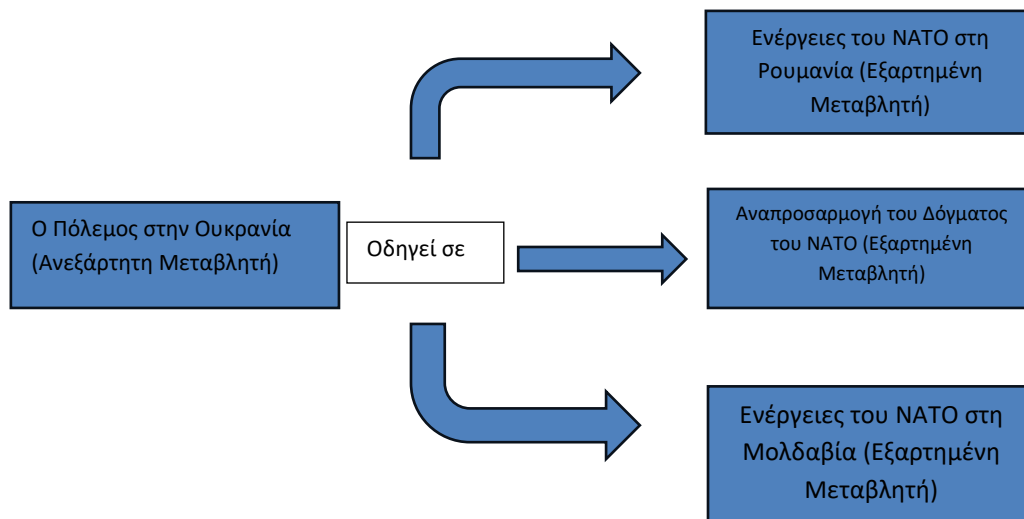
1.3 Μεθοδολογία Έρευνας

Η μεθοδολογία η οποία χρησιμοποιήθηκε για την εκπόνηση της εργασίας είναι αυτή της βιβλιογραφικής ανασκόπησης. Επομένως, η εργασία αξιοποιεί την ποιοτική μεθοδολογική προσέγγιση. Οι πηγές από τις οποίες αντλήθηκε υλικό ήταν ως επί το πλείστον διαδικτυακές. Ως πρωτογενείς πηγές χρησιμοποιήθηκαν τα επίσημα έγγραφα, οι ανακοινώσεις τύπου, καθώς και λοιπό ενημερωτικό υλικό της Συμμαχίας τα οποία αποτυπώνουν το δόγμα της, ιδιαίτερα όσον αφορά την υπό εξέταση περιοχή. Ομοίως, ως πρωτογενές υλικό

χρησιμοποιήθηκαν αντίστοιχες πηγές από τις υπό εξέταση χώρες. Ως δευτερογενείς πηγές χρησιμοποιήθηκαν άρθρα και μελέτες από επιστημονικά περιοδικά, αναλύσεις και λοιπό υλικό το οποίο προέρχεται από δεξαμενές σκέψης (Think Tanks), καθώς και έγκριτες δημοσιογραφικές πηγές, κάτι το οποίο κατέστη αναγκαίο, δεδομένου του ότι λόγω του πόσο πρόσφατα είναι τα γεγονότα, αυτά ακόμη δεν έχουν προλάβει να αποτυπωθούν με ακρίβεια στη διεθνή βιβλιογραφία. Ιδιαίτερα για την τελευταία κατηγορία πηγών, δηλαδή αυτή των δημοσιογραφικών πηγών, έγινε περιορισμός της χρήσης τους στον απολύτως αναγκαίο βαθμό και μόνο εφόσον ήταν απαραίτητο για την εξέταση των ερευνητικών ερωτημάτων και εφόσον οι πληροφορίες οι οποίες παρέχονται από αυτές τις πηγές δεν δύναται να αντληθούν από άλλες, επιστημονικές, πηγές.

Ο χρονικός ορίζοντας των πηγών προσδιορίζεται από την έκταση της ανάλυσης της εργασίας και συγκεκριμένα προ του 2014 ήταν κατά κύριο λόγο επιστημονικές πηγές και θεσμικά κείμενα στρατηγικής τα οποία αποτυπώνουν την κατάσταση στην ΝΑ Ευρώπη, ενώ από το 2014, οπότε και υπήρξε η πρώτη εμπλοκή της Ρωσίας στην Ουκρανία, έως το 2022 αξιοποιήθηκαν επιστημονικές δημοσιεύσεις, θεσμικά κείμενα και ανακοινώσεις τύπου, ενώ από το 2022 και έπειτα, οπότε και υπήρξε η έναρξη της «ειδικής στρατιωτικής επιχείρησης», αξιοποιήθηκαν ως επί το πλείστον ανακοινώσεις τύπου και δημοσιογραφικές πηγές, δεδομένου του ότι οι εξελίξεις, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως, ακόμη δεν έχουν αποτυπωθεί στην επιστημονική βιβλιογραφία, λαμβάνοντας υπόψη και το γεγονός του ότι η επιστημονική έρευνα είναι εκ φύσεως χρονοβόρα διαδικασία.

Για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας, ως ανεξάρτητη μεταβλητή προσδιορίζεται ο πόλεμος στην Ουκρανία ο οποίος επηρεάζει και μεταβάλλει τις ανεξάρτητες μεταβλητές, δηλαδή το στρατηγικό δόγμα της συμμαχίας, καθώς και την αντίδραση αυτής για την προστασία των συμφερόντων της στις χώρες της Ρουμανίας και τα Μολδαβίας ως το παρακάτω σχεδιάγραμμα:

Σχεδιάγραμμα 1.2: Συσχέτιση Ανεξάρτητης και Εξαρτημένων Μεταβλητών της Μελέτης.

Ως εκ τούτου, η δομή της εργασίας είναι αρχικά αναγκαίο να περιλαμβάνει το ιστορικό υπόβαθρο του ανταγωνισμού NATO – Ρωσίας. Στη συνέχεια, γίνεται μία συνοπτική περιγραφή του στρατηγικού δόγματος της συμμαχίας και της εξέλιξής του, ενώ προσδιορίζεται μέσα από πρωτογενή ανάλυση το πως αυτό αναπροσαρμόστηκε λόγω του πολέμου στην Ουκρανία. Τέλος, γίνεται καταγραφή των πολιτικοστρατιωτικών επιπτώσεων του πολέμου για τη Ρουμανία και τη Μολδαβία, καθώς και πως η συμμαχία αντέδρασε σε αυτές τις επιπτώσεις και προς υποστήριξη των χωρών αυτών έναντι της Ρωσίας.

2. Ιστορικό Πλαίσιο

Προκειμένου να οριοθετηθεί το ιστορικό πλαίσιο της μελέτης, είναι αναγκαία η ανασκόπηση ορισμένων ιστορικών γεγονότων. Τα γεγονότα τα οποία παρουσιάζονται στο παρόν κεφάλαιο αφορούν την ίδρυση και τη διεύρυνση του NATO έναντι του Συμφώνου της Βαρσοβίας και της διάλυσης της ΕΣΣΔ, καθώς και τα γεγονότα του 2014 και 2022 στην Ουκρανία.

2.1 Η Ίδρυση και Διεύρυνση του NATO

Με το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, η εμφάνιση και χρήση των πυρηνικών όπλων δημιούργησε ένα κλίμα φόβου και αβεβαιότητας παγκοσμίως. Από τα συντρίμια του πολέμου αναδύθηκαν δύο ιδεολογικά αντίπαλες δυνάμεις, οι καπιταλιστικές χώρες της Δύσης και η Σοβιετική Ένωση. Αρχικά, μόνο οι ΗΠΑ διέθεταν πυρηνικά όπλα στο οπλοστάσιό τους. Όμως, πολύ σύντομα και συγκεκριμένα τον Αύγουστο του 1949, η ΕΣΣΔ πραγματοποίησε την πρώτη επιτυχημένη πυρηνική δοκιμή της (ICAN n.d.). Για την διασφάλιση των Ευρωπαϊκών χωρών οι οποίες βρίσκονταν ακόμη σε μία κατάσταση ανάκαμψης από τις τραγωδίες του Παγκοσμίου Πολέμου, δημιουργήθηκε ο Οργανισμός του Βορειοατλαντικού Συμφώνου (NATO-OTAN). Το θεμελιώδες κείμενο του Οργανισμού ήταν η Συνθήκη της Ουάσιγκτον του 1949 (NATO, 1949).

Η συνθήκη αυτή βάση των άρθρων 5¹ και 6² προέβλεπε ότι μία επίθεση εναντίων ενός εκ των συμμετεχουσών χωρών θα θεωρηθεί αυτομάτως ως επίθεση εναντίων όλων των μελών της συμμαχίας. Το άρθρο 6 της Συνθήκης διευκρίνιζε ότι η επίθεση θα πρέπει να έχει συμβεί στην περιοχή του Βορείου Ατλαντικού και του Ευρωπαϊκού χώρου εν γένει και σε κάθε περίπτωση βορειότερα από την περιοχή η οποία ορίζεται από τον Τροπικό του Καρκίνου. Αυτή η διευκρίνιση δείχνει ξεκάθαρα τον χαρακτήρα της συνθήκης για την προστασία των Ευρωπαϊκών μελών της συμμαχίας στις μητροπολιτικές περιοχές τους και όχι στο σύνολο

¹Άρθρον 5: Τα Συμβαλλόμενα Μέρη συμφωνούν ότι, ένοπλος επίθεσής εναντίον ενός ή πλειόνων εξ αυτών εν Ευρώπη ή Βορείως Αμερικής θέλει να θεωρηθεί επίθεσις εναντίον απάντων και, συνεπώς, συμφωνούν ότι, εν περιπτώσει τιαυτής ενόπλου επιθέσεως, έκαστον εξ αυτών, εν τη ασκήσει του υπό του άρθρου 51 του Χάρτου των Ηνωμένων Εθνών αναγνωριζομένου δικαιώματος της ατομικής ή συλλογικής αυτοαμύνης, θα συν-δράμη τα υφιστάμενα την επίθεσιν εν ή πλείονα Μέρη δια της αμέσου λήψεως, τόσον ατομικώς όσον και από συμφώνου μετά των ετέρων Μερών, των μέτρων άτινα θεωρεί αναγκαία περιλαμβανομένης της χρήσεως ενόπλου βίας προς αποκατάστασιν και διατήρησιν της ασφαλείας της περιοχής του Βορείου Ατλαντικού. Πάσα τιαυτή ένοπλος επίθεσις ως και παν μέτρον λαμβανόμενον συνεπεία ταύτης θα φέρωνται αμέσως εις γνώσιν του Συμβουλίου Ασφαλείας. Τα μέτρα ταύτα θα λήξουν όταν το Συμβούλιον Ασφαλείας θα έχη λάβει τα αναγκαία μέτρα προς αποκατάστασιν και διατήρησιν της διεθνούς ειρήνης και ασφαλείας.

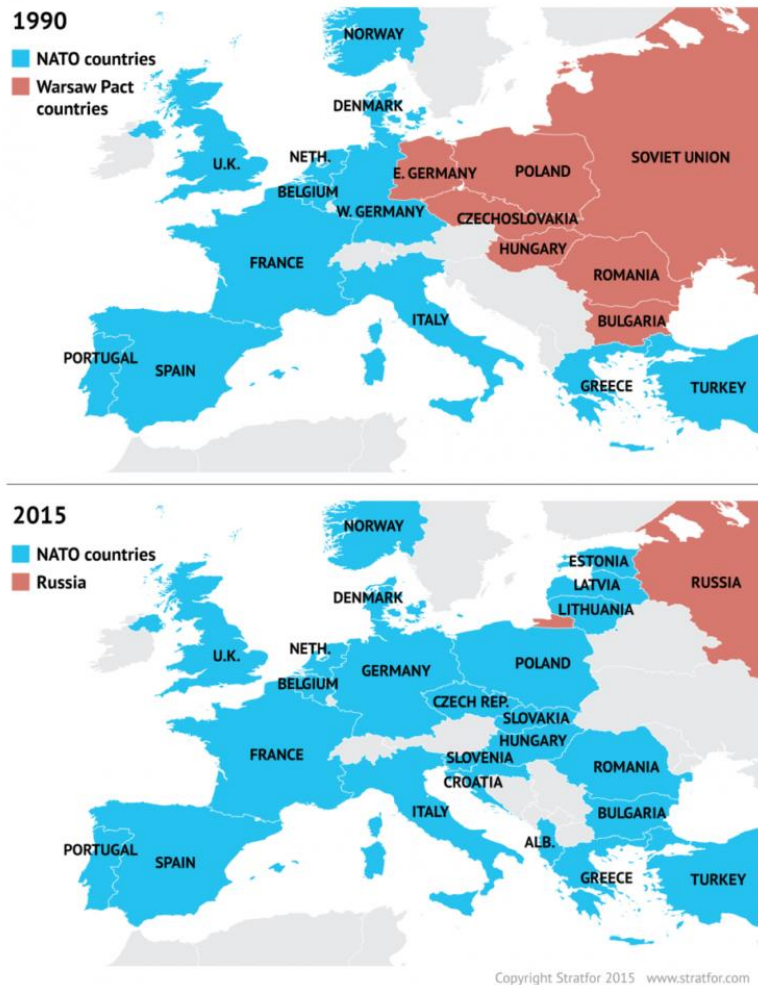
²Άρθρον 6: Προς τον σκοπόντης εφαρμογής του άρθρου 5, η ένοπλος επίθεσις εναντίον ενός ή πλειόνων Μερών λογίζεται ότι περιλαμβάνει ένοπλον επί-θεσιν: α. εναντίον του εδάφους οιοδήποτε των Μερών εν Ευρώπη ή Βορείω Αμερική, εναντίον των Αλγερινών Νομών της Γαλλίας, εναντίον του εδάφους της Τουρκίας ή εναντίον των νήσων υπό την δικαιο-δοσίαν οιοδήποτε των Μερών εν τη περιοχή του Βορείου Ατλαντικού βορείως του Τροπικού του Καρκίνου. β. εναντίον των δυνάμεων, πλοίων ή αεροσκαφών αυτών ή οιασδήποτε άλλης περιοχής εν Ευρώπη ένθα δυνάμεις κατοχής οιοδήποτε των Μερών ήσαν στρατοπεδεμέναι κατά την χρονολογίαν ότι η Συνθήκη ετέθη εν ισχύι ή της Μεσογείου ή της περιοχής του Βορείου Ατλαντικού βορείως του Τροπικού του Καρκίνου.

των εδαφών τους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα για το ανωτέρω αποτελεί η περίπτωση του Πολέμου των Νησιών Φώκλαντ, ο οποίος, παρότι ήταν μία αιφνιδιαστική επίθεση εναντίον ενός εκ των κρατών τα οποία συμμετείχαν στη συμμαχία, δεν δικαιολογούσε την επίκληση του άρθρου 5 από το Ηνωμένο Βασίλειο, δεδομένου του ότι η περιοχή η οποία δέχθηκε επίθεση ήταν στο νότιο ημισφαίριο. Αντίστοιχα, το άρθρο αυτό δεν επιτρέπει στις Ηνωμένες Πολιτείες να επικαλεστεί τη δυνατότητα συλλογικής άμυνας σε περιοχές του Ειρηνικού.

Οι χώρες οι οποίες αρχικά συμμετείχαν στη συμμαχία ήταν το Βέλγιο, ο Καναδάς, η Δανία, η Γαλλία, η Ισλανδία, η Ιταλία, το Λουξεμβούργο, η Ολλανδία, η Νορβηγία, η Πορτογαλία, το Ηνωμένο Βασίλειο και οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής. Η πρώτη διεύρυνση της συμμαχίας πραγματοποιήθηκε το 1952 με την ένταξη της Ελλάδας και της Τουρκίας. Στη συνέχεια, το 1955 εντάχθηκε η Δυτική Γερμανία, ενώ το 1982 η Ισπανία. Το 1999 ήταν μία σημαντική χρονιά για τη συμμαχία, καθότι εντάχθηκαν σε αυτήν οι πρώτες χώρες οι οποίες προήλθαν από τη διάλυση της ΕΣΣΔ και συγκεκριμένα η Τσεχία, η Ουγγαρία και η Πολωνία. Το 2004 αποτέλεσε τη χρονιά με τη μεγαλύτερη διεύρυνση της συμμαχίας, με την ένταξη σε αυτήν της Βουλγαρίας, της Εσθονίας, της Λιθουανίας, της Λετονίας, της Ρουμανίας, της Σλοβακίας και της Σλοβενίας, οι οποίες ήταν όλες πρώην σοβιετικές δημοκρατίες. Το 2009 εντάχθηκαν στη συμμαχία η Αλβανία και η Κροατία, το 2017 το Μαυροβούνιο, το 2020 η Δημοκρατία της Βορείου Μακεδονίας, ενώ το 2023 και 2024 η Φινλανδία και Σουηδία αντίστοιχα (NATO, 2024).

Ως εκ τούτου, προκύπτει ότι βασική επιδίωξη της συμμαχίας είναι η διεύρυνση των μελών της, συμπεριλαμβανομένων των χωρών οι οποίες αποτελούσαν είτε πρώην σοβιετικές δημοκρατίες ως κομμάτι της ΕΣΣΔ, είτε μέλη του Συμφώνου της Βαρσοβίας, το οποίο ήταν η συμμαχία – αντίπαλο δέος του NATO ως ο παρακάτω χάρτης:

NATO, RUSSIA AND THE WARSAW PACT

Εικόνα 2.1: Σύγκριση της εξάπλωσης του NATO σε σχέση με τις πρώην σοβιετικές δημοκρατίες και της χώρας του Συμφώνου της Βαρσοβίας. (Πηγή: Buczkowski, 2017)

2.2 Η Πολιτική Κρίση στην Ουκρανία του 2014 και η Εισβολή της Ρωσίας του 2022

Το 2014 η Ουκρανία διήλθε από μία πολιτική κρίση η οποία επέτρεψε στη Ρωσία να εισβάλει στα ανατολικά της χώρας και τελικώς να προσεταιρισθεί τις περιοχές της Κριμαίας και του Ντονμπάς. Συγκεκριμένα, το Φεβρουάριο του 2014, ξέσπασαν ταραχές στο σύνολο της Ουκρανικής επικράτειας οι οποίες ήταν ιδιαίτερα βίαιες, και ιδιαίτερα στην περιοχή του Κιέβου, όπου καταγράφηκαν θάνατοι τόσο διαδηλωτών, όσο και στελεχών των σωμάτων ασφαλείας. Οι διαδηλώσεις κινούνταν εναντίον του τότε φιλορώσου προέδρου της χώρας Βίκτορ Γιανούκοβιτς.

Με την αποχώρηση του προέδρου από το Κίεβο, ξέσπασαν βίαιες αναταραχές στην περιοχή του Ντονμπάς τις οποίες η μεν Ρωσία απέδωσε σε «ναζιστικά» στοιχεία του ουκρανικού

πληθυσμού, η δε Ουκρανία σε φιλορώσους παραστρατιωτικούς. Θα πρέπει να αναφερθεί ότι οι περιοχές αυτές είχαν ισχυρό ρωσόφωνο στοιχείο. Η Ρωσία επενέβη με πρόσχημα την προστασία της ρωσικής μειονότητας της περιοχής και δημιουργήθηκαν δύο ανεξάρτητες δημοκρατίες, η Δημοκρατία του Ντονέτσκ και η Δημοκρατία του Λουχάνσκ. Οι δύο αυτές περιοχές διεξήγαγαν ανεξάρτητα δημοψηφίσματα για την ανεξαρτητοποίησή τους, τα οποία όμως δεν αναγνωρίστηκαν από κανένα κράτος πλην της Ρωσίας. Παράλληλα, ρωσικές στρατιωτικές δυνάμεις προχώρησαν σε κατάληψη της Κριμαίας προς διασφάλιση της βάσης του ρωσικού Στόλου της Μαύρης Θάλασσας (Flikke 2015, 8–45). Κατά τα επόμενα έτη, η περιοχή συνέχισε να είναι εμπόλεμη ζώνη, με την Ρωσία να ενισχύει τόσο τις αποσχισθείσες περιοχές, όσο και τα σύνορα με την Ουκρανία με στρατεύματα. Στις 21 Φεβρουαρίου, τρεις ημέρες πριν την εισβολή στην Ουκρανία, ο Ρώσος Πρόεδρος Βλαδίμηρος Πούτιν ανακοίνωσε ότι αναγνωρίζει την ανεξαρτησία των δύο περιοχών (The Kremlin, 2024), ενώ παράλληλα η Ρωσία ζήτησε από το NATO να σταματήσει τις επιχειρήσεις και την ανάπτυξη στρατευμάτων στην Ανατολική Ευρώπη, καθώς και να μην προσπαθήσει να εντάξει στη συμμαχία καμία από τις πρώην σοβιετικές δημοκρατίες οι οποίες δεν ήταν ήδη μέλη (Tétrault-Farber and Balmforth, 2021). Τελικώς, στις 24 Φεβρουαρίου η Ρωσία εξαπέλυσε αιφνιδιαστική επίθεση εναντίων της Ουκρανίας από τις ανεξάρτητες περιοχές, τα δικά της σύνορα, καθώς και μέσω της Λευκορωσίας.

3.Το Στρατηγικό Δόγμα του NATO και η Ιστορική του Εξέλιξη

Το Στρατηγικό Δόγμα του NATO δεν είναι μία αφηρημένη έννοια η οποία να προκύπτει κατόπιν ερμηνείας ενεργειών ή δηλώσεων. Αντιθέτως, το Δόγμα είναι θεσμοθετημένο ως ένα κείμενο στρατηγικής το οποίο κυκλοφορεί ως μία όχι απόλυτα περιοδική δημοσίευση, αλλά κατόπιν της ανάγκης για μεταβολή στη στρατηγική της συμμαχίας. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η στρατηγική της συμμαχίας κατά τα έτη έχει σε ορισμένες περιπτώσεις προκύψει από τη σύνθεση διαφόρων κειμένων, όμως πάντοτε υπήρχε ένα συγκεκριμένο κείμενο το οποίο να θεωρείται το κεντρικό στρατηγικό δόγμα.

Το πρώτο κείμενο στρατηγικής στο οποίο αποτυπώνεται το στρατηγικό δόγμα της συμμαχίας εκδόθηκε το 1949 και έκτοτε έχει αναθεωρηθεί επτά φορές συνολικά, με την τελευταία έκδοση να είναι αυτή του 2022. Οι ανωτέρω αναθεωρήσεις του δόγματος αποτυπώνονται στον πίνακα 3.1 .

Χρονολογία	Στρατηγικό Δόγμα (μτφ)	Πηγή
1949	Στρατηγικό Δόγμα για την Άμυνα στην περιοχή του Βορείου Ατλαντικού.	NATO, 1997a
1952	Στρατηγική Οδηγία (σ.σ.: κατόπιν του Πολέμου της Κορέας).	NATO, 1997b
1957	Γενικό Στρατηγικό Δόγμα για την Άμυνα της Οργανωτικής Περιοχής του NATO	NATO, 1997c
1968	Γενικό Στρατηγικό Δόγμα για την Άμυνα της Οργανωτικής Περιοχής του NATO	NATO, 1997d
1991	Το Νέο Στρατηγικό Δόγμα της Συμμαχίας (1991)	NATO, 1991
1999	Το Νέο Στρατηγικό Δόγμα της Συμμαχίας (1999)	NATO, 1999
2010	Ενεργός Συμμετοχή, Σύγχρονη Άμυνα: Στρατηγικό Δόγμα για την Άμυνα και την Ασφάλεια των Μελών της Βορειοατλαντικής Συμμαχίας.	NATO, 2010
2022	Στρατηγικό Δόγμα NATO 2022	NATO, 2022

Πίνακας 3.1: Η εξέλιξη του Στρατηγικού Δόγματος του NATO.

Πηγή: Βλέπε αντίστοιχη πηγή για κάθε κείμενο.

Προκειμένου να απαντηθεί το πρώτο ερευνητικό ερώτημα της εργασίας, ήτοι το εάν υπήρξαν στρατηγικές αναπροσαρμογές όσον αφορά την ΝΑ Ευρώπη και τις σχέσεις της συμμαχίας με την Ρωσία, είναι αναγκαία να γίνει ανάλυση του αμέσως προηγούμενου στρατηγικού δόγματος καθώς και του τρέχοντος, καθώς και να γίνει συγκριτική ανάλυση μεταξύ των δύο. Προκειμένου να είναι πληρέστερη η μελέτη, η ανάλυση και σύγκριση αυτή θα πρέπει να είναι τόσο πρωτογενής στα πλαίσια της εργασίας, όσο και δευτερογενής, με παράθεση επιστημονικών μελετών επί του θέματος. Στο τρέχον κεφάλαιο θα γίνει ανάλυση της

ιστορικής εξέλιξης του Δόγματος, ξεκινώντας από το πρώτο κείμενο του 1949, μέχρι και το κείμενο του 2010. Η ανάλυση χωρίζεται σε δύο μέρη και συγκεκριμένα πριν και μετά τη διάλυση της ΕΣΣΔ, δεδομένου του ότι η διεθνής γεωπολιτική σκηνή, και κατά συνέπεια και το στρατηγικό δόγμα της συμμαχίας, σε μεγάλο βαθμό καθοριζόταν από το δίπολο ΕΣΣΔ-NATO. Ως εκ τούτου, αναμένεται να υπάρχει σημαντική διαφοροποίηση στη ρητορική των κειμένων πριν και μετά του Δεκεμβρίου του 1991, οπότε και επήλθε η διάλυση της Ενώσεως (Office of the Historian, 2013 και “Strategic Concepts”, 2025). Το Στρατηγικό Δόγμα του 2010 θα αναφερθεί ξεχωριστά, ως αναγκαίο για τη συγκριτική ανάλυση με το τρέχον Στρατηγικό Δόγμα. Θα πρέπει να τονιστεί ότι τα πρωτογενή κείμενα των παλαιότερων ετών δεν είναι διαθέσιμα πλέον δημόσια. Ως εκ τούτου η αναφορά τους βασίζεται ως επί το πλείστον σε δευτερογενείς πηγές.

3.1 Το Στρατηγικό Δόγμα του NATO Προ της Διαλύσεως της ΕΣΣΔ

Το πρώτο στρατηγικό δόγμα του NATO δημοσιεύθηκε το 1949, υπό τον τίτλο “The Strategic Concept for the Defense of the North Atlantic Region” (Pedlow, 1997, ix–xxv). Ο σχεδιασμός του λάμβανε υπόψη τα τρέχοντα πολιτικά και στρατηγικά ζητήματα. Εξ αρχής, το κείμενο ξεκαθάριζε ότι αποτελούσε κείμενο υψηλής στρατηγικής η οποία θα προσδιοριζόταν μελλοντικά σε συγκεκριμένες στρατιωτικές δράσεις. Ιδιαίτερα στα πρώτα στρατηγικά κείμενα γίνεται αναφορά στο ζήτημα της χρήσης πυρηνικών όπλων. Το κείμενο του 1949 αναφέρει ότι η Συμμαχία θα έπρεπε να διασφαλίσει ότι θα δινόταν η δυνατότητα στις ΗΠΑ να κάνουν χρήση των πυρηνικών τους όπλων μέσω διευκολύνσεων τις οποίες θα παρείχαν τα υπόλοιπα κράτη μέλη. Πέραν της χρήσης των πυρηνικών όπλων, γινόταν ξεκάθαρο ότι κατά το πρώτο στάδιο των εχθροπραξιών, τα κράτη της συμμαχίας στην Ευρώπη θα έπρεπε να παρέχουν την πρώτη γραμμή χερσαίας άμυνας, όσο οι κύριες δυνάμεις πέραν από τον Ατλαντικό κινητοποιούνταν, ήτοι οι Ένοπλες Δυνάμεις της Αμερικής και του Καναδά. Το κείμενο έλαβε ορισμένες προσθήκες οι οποίες περεταίρω διευκρίνιζαν τον ρόλο των κρατών στη συλλογική άμυνα. Για παράδειγμα, η συμμετοχή κάθε χώρας προσδιορίσθηκε μετέπειτα ως αναλογική της γεωγραφικής της θέσης, των βιομηχανικών της δυνατοτήτων, του πληθυσμού και των στρατιωτικών μέσων που είχε στη διάθεσή της. Ο στρατηγικός σκοπός της συμμαχίας προσδιορίσθηκε ως η «καταστροφή μέσω μίας στρατηγικής επίθεσης στην Δυτική Ευρασία, της θέλησης και των δυνατοτήτων της ΕΣΣΔ και των συμμάχων της (ήτοι των χωρών του Συμφώνου της Βαρσοβίας) για τη διεξαγωγή πολεμικών επιχειρήσεων» (“to destroy by a strategic offensive in Western Eurasia the will and capabilities of the USSR and her satellites to wage war”). Η κινητοποίηση της συμμαχίας

αποτελούνταν από τέσσερα διαφορετικά στάδια. Αρχικά, κατά την πρώτη φάση των εχθροπραξιών σκοπός ήταν η σταθεροποίηση της γραμμής του μετώπου και η έναρξη αεροπορικών επιχειρήσεων. Κατά τη δεύτερη φάση, γινόταν η εκκίνηση της κύριας στρατιωτικής χερσαίας αντεπίθεσης των συμμάχων. Κατά την τρίτη φάση, υπήρχε συνέχεια των στρατιωτικών επιχειρήσεων μέχρι της τελικής συνθηκολόγησης των Σοβιετικών δυνάμεων. Η τέταρτη και τελευταία φάση συμπεριλάμβανε την ολοκληρωτική επίτευξη των αντικειμενικών σκοπών των επιθετικών ενεργειών της συμμαχίας.

Το επόμενο αναθεωρημένο κείμενο στρατηγικής δημοσιεύθηκε το 1952. Η αναθεώρηση προέκυψε ως φυσική ανάγκη των γεωπολιτικών εξελίξεων. Συγκεκριμένα, ο Πόλεμος της Κορέας δημιούργησε ένα κλίμα φόβου στην Ευρώπη, δεδομένου του ότι η περίπτωση του ήταν σε μεγάλο βαθμό παρόμοια με εκείνη της Δυτικής και Ανατολικής Γερμανίας οι οποίες ήταν διασπασμένες βάση της καπιταλιστικής και της κομμουνιστικής ιδεολογίας αντίστοιχα, όπως ήταν και η Βόρειος και Νότια Κορέα. Πέραν του γεωπολιτικού σοκ που προκάλεσε ο πόλεμος, στη συμμαχία είχαν ενταχθεί και νέα μέλη, ήτοι η Ελλάδα και η Τουρκία. Τέλος, ορισμένοι τομείς της συμμαχίας είχαν υποστεί εσωτερική αναδιοργάνωση τα προηγούμενα έτη, κάτι το οποίο δεν αποτυπωνόταν στο προηγούμενο στρατηγικό δόγμα. Ο κύριος αντικειμενικός σκοπός του νέου στρατηγικού κειμένου παρέμεινε ίδιος με εκείνον του προηγούμενου με ορισμένες σημαντικές προσθήκες. Συγκεκριμένα, οι εναέριες επιχειρήσεις των συμμάχων πλέον καταγράφηκε ότι θα μπορούσαν να κάνουν χρήση «παντός είδους οπλικού συστήματος», το οποίο ήταν ευθεία αναφορά στη χρήση ατομικών όπλων. Πέραν της χρήσης των όπλων, αναφορά γινόταν και στις ενδεχόμενες επιπτώσεις που αυτή θα μπορούσε να έχει στις συμβατικές χερσαίες δυνάμεις.

Το επόμενο κείμενο στρατηγικής δημοσιεύθηκε τον Μάιο του 1957. Ένα κοινό χαρακτηριστικό των προηγούμενων στρατηγικών κειμένων ήταν το γεγονός του ότι αυτά επικεντρώνονταν σε μεγάλο βαθμό σε στρατιωτικές επιχειρήσεις και έννοιες, το οποίο ήταν απόρροια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Το επόμενο κείμενο περιείχε σημαντικές πολιτικές κατευθυντήριες γραμμές προς τα μέλη της συμμαχίας για την αντιμετώπιση πολιτικών και οικονομικών παρεμβάσεων της ΕΣΣΔ σε περιοχές πέραν της συμμαχίας. Ο καθορισμός αυτός δεν περιορίστηκε στο κομμάτι των εξωτερικών περιοχών της συμμαχίας. Οι οδηγίες επίσης συμπεριλάμβαναν κατευθυντήριες γραμμές για την αντιμετώπιση περιπτώσεων δολιοφθοράς ή άλλων εχθρικών ενεργειών οι οποίες θα πραγματοποιούνταν είτε εντός των συμμαχικών κρατών είτε στον άμεσο περίξ ζωτικό τους χώρο, χωρίς όμως να υπάρχει άμεση εμπλοκή των πυρηνικών δυνατοτήτων της εκάστοτε συμμαχίας.

Το τελευταίο κείμενο προ της διαλύσεως της ΕΣΣΔ ήταν το στρατηγικό δόγμα του 1968, το οποίο υιοθετήθηκε τον Ιανουάριο του αυτού έτους. Η κύρια διαφοροποίηση του κειμένου ήταν η εισαγωγή ενός νέου στρατηγικού δόγματος, αυτού της ευέλικτης ανταπόδοσης τριών σταδίων. Η στρατηγική αυτή βασιζόταν στο δόγμα της αποτροπής και της ευελιξίας, με σκοπό την «αποτροπή ενός ενδεχόμενου αντιπάλου να προβλέψει την έκταση του ανταποδοτικού χτυπήματος της συμμαχίας σε μία ενδεχόμενη εχθροπραξία, το οποίο θα έχει ως αποτέλεσμα την αντίληψη ενός μη αποδεκτού επιπέδου ρίσκου συσχετιζόμενου με μία επιθετική ενέργεια, και ανεξαρτήτως του είδους της επίθεσης» (“The deterrent concept of the Alliance is based on a flexibility which will prevent the potential aggressor from predicting with confidence NATO’s specific response to aggression and which will lead him to conclude that an unacceptable degree of risk would be involved regardless of the nature of his attack”).

3.2 Το Στρατηγικό Δόγμα του NATO Μετά της Διαλύσεως της ΕΣΣΔ

Το στρατηγικό δόγμα του 1968 ήταν αρκετά γενικό και παρείχε σε μεγάλο βαθμό ελευθερία κινήσεων στα μέλη της συμμαχίας ούτως ώστε δεν χρειάστηκε η αναθεώρησή του για περισσότερο από δύο δεκαετίες, καθιστώντας το μακροβιότερο κείμενο στρατηγικής της συμμαχίας μέχρι σήμερα. Η επόμενη αναθεώρηση έγινε το 1991 (NATO, 1991). Το επόμενο κείμενο στρατηγικής αναγνώριζε ότι το περιβάλλον ασφαλείας στην Ευρώπη είχε σημαντικά βελτιωθεί και ότι χώρες οι οποίες παλαιότερα θεωρούνταν εχθρικές προς τη συμμαχία έκαναν σημαντικά βήματα για την ανάπτυξη κρατών δικαίου και δημοκρατίας, ενώ οι Σοβιετικές δυνάμεις είχαν αποχωρήσει από το μεγαλύτερο μέρος των πρώην Σοβιετικών Δημοκρατιών και θα αποχωρούσαν πλήρως έως τα μέσα της δεκαετίας και από τις τελευταίες δύο χώρες, ήτοι τη Πολωνία και τη Γερμανία.

Οι κύριες απειλές τις οποίες καλούνταν να αντιμετωπίσει η συμμαχία είχαν σημαντικά διαφοροποιηθεί από αυτές των προηγούμενων δεκαετιών και καταγράφεται ότι πλέον δεν υφίσταται ο άμεσος κίνδυνος μιας ταυτόχρονης και ολοκληρωτικής επίθεσης εναντίον των μελών της. Αντιθέτως, καταγράφεται ότι πλέον ο κύριος κίνδυνος προκύπτει από περιπτώσεις μετατόπισης εξωτερικών κινδύνων, όπως είναι οι οικονομικές, κοινωνικές και πολιτικές δυσκολίες οι οποίες αντιμετώπιζαν χώρες στο άμεσο περιβάλλον των κρατών μελών. Ειδικότερα όμως για την Ρωσία, το κείμενο αναγνωρίζει ότι εκείνη ακόμη διαθέτει μεγαλύτερες συμβατικές στρατιωτικές δυνατότητες από το σύνολο των Ευρωπαϊκών χωρών, ενώ το πυρηνικό της οπλοστάσιο είναι δυνατόν να συγκριθεί μόνο με εκείνο των ΗΠΑ. Ως εκ τούτου, αναφέρεται ότι σε μεγάλο βαθμό απαιτείται επαγρύπνηση για τις κινήσεις της και

έγκαιρη ανταπόκριση σε περιπτώσεις που αυτές θα μπορούσαν να υπονομεύσουν τα συμφέροντα των κρατών μελών της συμμαχίας.

Το νέο δόγμα ενσωματώνει στους πυλώνες της ευρύτερης προσέγγισης του ζητήματος της ασφάλειας τις διαστάσεις του διαλόγου, της συνεργασίας, της διαχείρισης κρίσεων και της αποτροπής συγκρούσεων, πέραν του βασικού δόγματος της συλλογικής άμυνας και αποτροπής. Ειδικότερα, οι χώρες μέλη δεσμεύονται για την επιδίωξη συνεργασιών με όλα τα κράτη της Ευρώπης, δηλαδή και με τις πρώην Σοβιετικές Δημοκρατίες και με τη Ρωσία, με σκοπό την κατανόηση των κοινών ζητημάτων ασφαλείας και την επίλυσή τους μέσω συνεργατικών διαδικασιών. Σημαντικό ρόλο σε αυτές τις διαδικασίες αναφέρεται ότι μπορούν να διαδραματίσουν οι διάφοροι διεθνείς οργανισμοί, όπως ο ΟΗΕ και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

Τέλος, το στρατηγικό δόγμα του 1999 κινείται σε μεγάλο βαθμό στο ίδιο πνεύμα με εκείνο του 1991. Όπως και στο προηγούμενο κείμενο, καθομολογείται η βελτίωση του σκηνικού ασφαλείας στην Ευρώπη, με την εξάλειψη των κινδύνων του Ψυχρού Πολέμου. Οι κύριοι πυλώνες για την εξασφάλιση της ασφάλειας των μελών στην Ευρώπη παραμένουν ίδιοι σε σύγκριση με το προηγούμενο κείμενο, συμπεριλαμβάνοντας την συλλογική άμυνα και αποτροπή, τη διαχείριση κρίσεων, τη συνεργασία και τον διάλογο. Σημαντικό στοιχείο είναι η αναφορά ότι η συμμαχία δεν αποτελεί τον φυσικό εχθρό κανενός (NATO, 1999).

3.3 Το Στρατηγικό Δόγμα του 2010

Το στρατηγικό δόγμα του 2010 προσεγγίζει τις σχέσεις με την Ρωσία υπό το πρίσμα της συνεργασίας. Η ειδικότερη αναφορά στη Ρωσία γίνεται κυρίως στις παραγράφους 33 και 34. Συγκεκριμένα, το κείμενο στρατηγικής αναφέρει ότι η συνεργασία μεταξύ των δύο μερών είναι στρατηγικής σημασίας για τη συμμαχία, καθότι μέσω αυτής της συνεργασίας δύναται να καλλιεργηθεί ένα περιβάλλον ειρήνης, σταθερότητας και ασφάλειας. Βασική καθομολόγηση είναι η επιδίωξη στρατηγικής συνεργασίας, αναμένοντας ότι θα υπάρξει ανταποδοτικότητα από την Ρωσική πλευρά σε αυτό το εγχείρημα. Η ασφάλεια τόσο της Ρωσίας όσο και του NATO είναι αλληλένδετες και αυτή μπορεί να εξυπηρετηθεί υπό την προϋπόθεση μιας ισχυρής και εποικοδομητικής συνεργασίας. Αξίζει να σημειωθεί ότι στο κείμενο αναφέρεται ρητά πως το NATO δεν αντιλαμβάνεται τον εαυτό του ότι αποτελεί απειλή ή ανταγωνιστή για τη Ρωσία (NATO poses no threat to Russia). Οι ειδικότεροι άξονες συνεργασίας προσδιορίζονται ως η ενίσχυση της πολιτικής διαβούλευσης και της πρακτικής συνεργασίας σε τομείς τεμνόμενων συμφερόντων, συμπεριλαμβανομένων της πυραυλικής

άμυνας, της αντιτρομοκρατίας, της καταπολέμησης των ναρκωτικών, της καταπολέμησης της πειρατείας και της προώθησης της γεωπολιτικής ασφάλειας και σταθερότητας εν γένει. Ως σημαντικός θεσμικός πυλώνας για την υλοποίηση των ανωτέρω αναφέρεται ο Συμβούλιο NATO-Ρωσίας (NATO-Russia Council), το οποίο είχε πρωτοσυγκληθεί το 2002 ως ένας μηχανισμός συνομιλιών και κοινής λήψης αποφάσεων μεταξύ των δύο μερών. Αξίζει να σημειωθεί ότι το εν λόγω συμβούλιο δεν έχει συγκληθεί από το 2022, και συγκεκριμένα από τον Ιανουάριο του 2022 (NATO, 2024).

Όσον αφορά το κομμάτι των λοιπών συνεργασιών, αναφέρεται ότι θα δοθεί βαρύτητα στο πρόγραμμα «Σύμπραξη για την Ειρήνη», ενώ γίνεται ιδιαίτερη μνεία στη συνέχιση της ανάπτυξης της συνεργασίας μεταξύ του NATO και της Ουκρανίας, μέσω της αντίστοιχης Επιτροπής (NATO-Ukraine Commission). Από άποψη γενικού περιεχομένου, το κείμενο δεν είναι ιδιαίτερα διαφορετικό από προηγούμενες εκδόσεις, με εξαίρεση την έμφαση η οποία δίνεται στην συνεργασία της συμμαχίας με τρίτους διεθνείς φορείς και χώρες.

4. Ο Πόλεμος στην Ουκρανία και οι Στρατηγικές Αναπροσαρμογές του NATO

Το τελευταίο στρατηγικό δόγμα το οποίο αναλύθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο έδειξε ότι η συμμαχία είχε αλλάξει πλήρως τη στάση της προς τη Ρωσία, με το δόγμα να μετατρέπεται για την αντιμετώπιση μιας ενδεχόμενης σοβιετικής επίθεσης και την χρήση πυρηνικών όπλων σε ένα κείμενο με σημαντικότερους τους πυλώνες της συνεργασίας μεταξύ των δύο πλευρών, δηλαδή μεταξύ των μελών της συμμαχίας και των πρώην Σοβιετικών Δημοκρατιών. Όμως, από το 2014, οπότε και υπήρξε ουσιαστικά η έναρξη του πολέμου στην Ουκρανία, με την εισβολή της Ρωσίας στις ανατολικές της περιοχές και την κατάληψη της Κριμαίας, η ρητορική και οι αντικειμενικοί σκοποί του δόγματος έχουν αλλάξει σημαντικά.

4.1 Ο Πόλεμος στην Ουκρανία

Στις 24 Φεβρουαρίου του 2022, Ρωσικές δυνάμεις επιτέθηκαν εναντίων της Ουκρανίας (Barnes, 2022). Είχε προηγηθεί η στρατηγική προετοιμασία της Ρωσίας, με την τοποθέτηση στρατιωτικών δυνάμεων πλησίον των Ουκρανικών συνόρων τόσο με τη Ρωσία όσο και με την Ουκρανία. Η εισβολή ονομάστηκε από τη Ρωσία ως «Ειδική Στρατιωτική Επιχείρηση». Η επίθεση συμπεριλάμβανε ταυτόχρονη χερσαία εισβολή από τα ανατολικά ρωσικά σύνορα και τις αυτονομημένες περιοχές της Ουκρανίας, καθώς και από τα βόρεια σύνορα μέσω της Λευκορωσίας. Πέραν της χερσαίας εισβολής, το αρχικό στάδιο της επίθεσης περιλάμβανε αεραποβατικές επιχειρήσεις αλεξιπτωτιστών για την κατάληψη στόχων μείζονος στρατιωτικής σημασίας, όπως τα αεροδρόμια του Κιέβου. Παράλληλα, πραγματοποιήθηκαν πυραυλικές επιθέσεις οι οποίες στόχευαν ομοίως στρατηγικούς πολιτικούς και στρατιωτικούς στόχους, ενώ πραγματοποιήθηκαν και αντίστοιχες αεροπορικές επιχειρήσεις. Οι πρώτες εχθροπραξίες καταγράφηκαν το πρωί της 24ης Φεβρουαρίου, με τη ρίψη ριπών πυροβόλων όπλων προς περάσματα των Ουκρανικών συνόρων και εναντίον συνοριοφυλάκων και τελωνειακών υπαλλήλων. Η επίθεση ήταν αιφνιδιαστική και είχε ως αποτέλεσμα, ειδικότερα κατά τις πρώτες ημέρες των επιχειρήσεων, να καταληφθεί σημαντικό μέρος της ουκρανικής παραμεθορίου, μέχρι να ενεργοποιηθεί η ουκρανική επιστράτευση και αντεπίθεση.

Το πρωί της 24^{ης} Φεβρουαρίου, ο Ρώσος Πρόεδρος Βλαδίμηρος Πούτιν εξέδωσε έναν λόγο για την εισβολή, χαρακτηρίζοντάς την ως μία «Ειδική Στρατιωτική Επιχείρηση» (Putin, 2022). Στον λόγο αυτό αναφέρθηκε στα αίτια της εισβολής. Αρχικά, ανέφερε ότι κατά το παρελθόν οι ΗΠΑ και το NATO είχαν μονομερώς και χωρίς έγκριση της διεθνούς κοινότητας ή βασιζόμενοι σε κάποια διεθνή νομοθεσία επιτεθεί σε κράτη προς εξυπηρέτηση

των δικών τους συμφερόντων, παραθέτοντας τις περιπτώσεις της Σερβίας, της Συρίας, του Ιράκ και της Λιβύης. Πέραν της επιθετικής αυτής συμπεριφοράς από μέρους της Δύσης, αναφέρθηκε ότι το NATO είχε δώσει διαβεβαιώσεις ότι δεν θα προχωρήσει στην εξάπλωση της συμμαχίας προς τα ανατολικά, προσελκύοντας νέα μέλη, υπόσχεση την οποία δεν κράτησε. Αναφέρθηκε επίσης στο γεγονός του ότι το NATO κατά τις προηγούμενες δεκαετίες είχε προβεί σε ενέργειες για την υπονόμευση των Ρωσικών συμφερόντων και πως η οποιαδήποτε προσπάθεια αφοπλισμού ήταν μονομερής μόνο από την πλευρά της Ρωσίας, ενώ οι ΗΠΑ και το NATO εξακολουθούσαν να διατηρούν στο ακέραιο τις στρατιωτικές τους δυνατότητες, συμβατικές και πυρηνικές.

Στη συνέχεια, αναφέρθηκε συγκεκριμένα στην περίπτωση της Ουκρανίας και τους σκοπούς αυτής της «επιχείρησης». Σκοπός ήταν η προστασία των ρωσόφωνων ομάδων της ανατολικής Ουκρανίας, οι οποίες είχαν γίνει αποδέκτες εξευτελιστικών συμπεριφορών και γενοκτονίας από το καθεστώς του Κιέβου, όπως αναφέρει χαρακτηριστικά. Ως εκ τούτου, η επιχείρηση προέβλεπε τον εκθρονισμό της τρέχουσας κυβέρνησης στο Κίεβο και την αντικατάστασή της με μία δημοκρατική κυβέρνηση, με παράλληλη αποστρατιωτικοποίηση και αποναζιστικοποίηση της χώρας. Αντιθέτως, δεν υπήρχε καμία πρόθεση από την πλευρά της Ρωσίας για την κατάληψη εδαφών και κατοχή της χώρας. Κλείνοντας τον λόγο του, ο Πούτιν αναφέρθηκε στις Ουκρανικές Ένοπλες Δυνάμεις, καλώντας τους αξιωματικούς της να μην υπακούσουν στις διαταγές για την υπεράσπιση της χώρας τους, δεδομένου του ότι η ηγεσία τους ήταν μια ηγεσία νεοναζιστών και προσέθεσε ότι οποιαδήποτε ξένη δύναμη αποφασίσει να εμπλακεί θα βρεθεί αντιμέτωπη με μία άμεση ρωσική ανταπόκριση που όμοιά της δεν έχουν ξαναδεί οι δυτικές χώρες στην ιστορία τους.

Τόσο οι ΗΠΑ, όσο και η ΕΕ εξέδωσαν άμεσα ανακοινωθέντα με τα οποία καταδίκασαν την Ρωσική εισβολή. Ο τότε Πρόεδρος των ΗΠΑ Joe Biden ήρθε σε τηλεφωνική επικοινωνία με τον Πρόεδρο της Ουκρανίας Ζελένσκι και κατόπιν της επικοινωνίας ανακοίνωσε ότι καταδικάζει την αναιτιολόγητη αυτή ενέργεια, καθώς και ότι θα προβεί σε άμεσες ενέργειες για την κινητοποίηση της διεθνούς κοινότητας υπέρ της Ουκρανίας (The White House, 2022). Η ΕΕ παρομοίως καταδίκασε την επίθεση και εξέφρασε την πρόθεσή της για την υποστήριξη του αμυντικού αγώνα της Ουκρανίας (EEAS, 2025).

Από πλευράς NATO, εκδόθηκε σχετική ανακοίνωση η οποία ομοίως καταδίκασε την επίθεση, δηλώνοντας την υποστήριξη της συμμαχίας στον λαό της Ουκρανίας και καλώντας την Ρωσία να σταματήσει τις εχθροπραξίες και να αποχωρήσει άμεσα από τα καταληφθέντα

εδάφη (NATO, 2025c). Η ανακοίνωση αναφέρει περεταίρω ότι η συμμαχία είχε καταβάλει πολλές προσπάθειες για την αναζήτηση διπλωματικών λύσεων στα προβλήματα ασφαλείας με τη Ρωσία. Τέλος, η ανακοίνωση ανέφερε ότι η συμμαχία θα προχωρούσε σε αύξηση του επιπέδου ετοιμότητας των δυνάμεών της, ενώ θα προχωρούσε σε μετακινήσεις στρατευμάτων προς τα ανατολικά της σύνορα, με σκοπό την καλύτερη και αμεσότερη προστασία των κρατών μελών (NATO, 2025c).

Παρ' ότι η επιχείρηση είχε ως σκοπό να ολοκληρωθεί μέσα σε μερικές ημέρες, η Ουκρανία κατάφερε να αντισταθεί στην εισβολή και ο πόλεμος μετατράπηκε σε έναν «πόλεμο χαρακωμάτων» με πολλά κοινά στοιχεία με τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο. Η εμπόλεμες ζώνες σε μεγάλο βαθμό σταθεροποιήθηκαν, χωρίς η Ρωσία να καταφέρει να προωθηθεί σημαντικά εντός του Ουκρανικού εδάφους. Η ΕΕ προχώρησε σε έναν πόλεμο κυρώσεων εναντίων της Ρωσίας αποσκοπώντας στην οικονομική της αποδυνάμωση, ανακοινώνοντας πακέτα μέτρων όπως η αποκοπή Ρωσικών τραπεζών από το σύστημα SWIFT, η απαγόρευση πτήσεων από τον Ρωσικό εναέριο χώρο και το πάγωμα περιουσιακών στοιχείων Ρώσων υπηκόων ή ατόμων τα οποία σχετίζονταν με τις εχθροπραξίες (Psaropoulos, 2022).

4.2 Η Αναπροσαρμογή του Στρατηγικού Δόγματος του NATO του 2022

Η ρητορική του στρατηγικού δόγματος του 2022 αναφορικά με τη Ρωσία είναι εκ διαμέτρου αντίθετη με εκείνη του προηγούμενου στρατηγικού κειμένου. Συγκεκριμένα, κυριολεκτικά εκ του προοιμίου (Preface) του δημοσιευμένου κειμένου (NATO, 2022, 3), η Ρωσία αναφέρεται ότι διεξάγει έναν επιθετικό πόλεμο εναντίον της Ουκρανίας και ως εκ τούτου έχει «συνθλίψει» (shattered) την ειρήνη και έχει σημαντικά μεταβάλει, προς το δυσμενέστερο, το περιβάλλον ασφαλείας. Μία ισχυρή και ανεξάρτητη Ουκρανία καθομολογείται ως προαπαιτούμενο για μία ασφαλή Ευρώπη, ξεχωρίζοντας την επιθετική συμπεριφορά της Ρωσίας προς τις όμορες σε αυτήν χώρες, καθώς και προς τις χώρες της συμμαχίας εν γένει. Παρ' όλη την εξ αρχής αναφορά στην Ρωσική επιθετικότητα, οι τρεις κύριοι πυλώνες του συμμαχικού στρατηγικού δόγματος, ήτοι η άμυνα και αποτροπή (Deterrence and Defence), η αποτροπή και διαχείριση κρίσεων (Crisis Prevention and Management) και η συλλογική ασφάλεια (Cooperative Security) παραμένουν σταθεροί, καθιστώντας σταθερή και την κατεύθυνση του δόγματος σε στρατηγικό επίπεδο.

Η ρητορική όσον αφορά τη σταθερότητα της περιοχής αποτυπώνεται ομοίως από μία εκ διαμέτρου αντίθετη οπτική, καθότι αναφέρεται ότι «η Ευρώπη δεν βρίσκεται σε ειρήνη» (“The Euro-Atlantic area is not at peace”, το οποίο είναι εκ διαμέτρου αντίθετη με την

ρητορική του προηγούμενου κειμένου στο οποίο αναφέρεται “NATO poses no threat to Russia”). Όσον αφορά την περιγραφή του στρατηγικού περιβάλλοντος, η Ρωσία αναφέρεται ότι έχει παραβιάσει την καθεστηκυία τάξη (norms) η οποία διασφάλιζε την ασφάλεια στην Ευρώπη και συγκεκριμένα αναφέρεται ότι δεν είναι δυνατόν να αποκλειστεί το ενδεχόμενο να υπάρξει κάποια επιθετική ενέργεια από μέρους της εναντίων κάποιου μέλους του NATO.

Μία ακόμη σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο κειμένων είναι η εισαγωγή της Κίνας ως πρόκληση ασφαλείας, η οποία απουσίαζε ως αναφορά από το προηγούμενο στρατηγικό δόγμα, ως ενδεχόμενο υποστηρικτή και συνεργάτη της Ρωσίας, τόσο στον πόλεμο της Ουκρανίας, όσο και διεθνώς. Όσον αφορά την περίπτωση της Ουκρανίας, αναφέρεται ότι η συμμαχία δεν αναθεωρεί τη στάση της αναφορικά με την υποστήριξη και συνεργασία που παρέχει προς αυτήν, θεωρώντας την ανεξαρτησία της παράγοντα σταθερότητας, όπως αναφέρθηκε και προηγουμένως. Εν γένει, παρότι η έβδομη έκδοση του δόγματος περιέχει ρητές δηλώσεις για τη συνεργασία, καθώς και ότι το NATO εξακολουθεί να μην αποτελεί άμεση απειλή για τη Ρωσία, το κλίμα το οποίο διαμορφώνει είναι αντίθετο, υιοθετώντας μία σκληρή ρητορική έναντι της Ρωσίας.

Από μία επιφανειακή συγκριτική ανάλυση των δύο κειμένων προκύπτει ότι η αρχική ρητορική συνεργασίας με τη Ρωσία της προηγούμενης δεκαετίας, ενώ παραμένει τυπικά και στην επόμενη έκδοση, ουσιαστικά μεταβάλλεται σε μία πιο επιθετική ρητορική με έντονα στοιχεία αντιπαράθεσης. Ως εκ τούτου, η Ρωσία μεταβάλλεται από έναν στρατηγικό εταίρο σε μία άμεση απειλή για τα μέλη της συμμαχίας, καθώς και εν γένει σε έναν παράγοντα αποσταθεροποίησης για την περιοχή (NATO, 2022, 3-6). Παρ’ όλα αυτά το κείμενο δεν αποκλείει την συνεργασία μεταξύ των δύο, εάν η Ρωσία αποφασίσει να συμμορφωθεί με τους κανόνες του διεθνούς δικαίου.

Τα σημεία τα οποία παραμένουν ίδια σε μεγάλο βαθμό μεταξύ των δύο κειμένων είναι η οργανωτική δομή τους με βάσει τους τρεις πυλώνες της αποτροπής, διαχείρισης κρίσεων και συλλογικής ασφάλειας καθώς και η συνεργασία με άλλους οργανισμούς και χώρες, όπως είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση, η Γεωργία και η Ουκρανία. Το τελευταίο, ιδιαίτερα στην περίπτωση της Ουκρανίας, αναβαθμίζεται, καθώς η τελευταία αναφέρεται ως προαπαιτούμενο σταθερότητας για την Ευρώπη.

4.3 Η Στρατηγική Αναπροσαρμογή

Η αναπροσαρμογή του NATO ως αποτέλεσμα του πολέμου στην Ουκρανία έχει καταγραφεί και στη διεθνή βιβλιογραφία. Σε σχετικό άρθρο του Marrone (2022) αναφέρεται ότι όντως η

αναπροσαρμογή αυτή προκύπτει από τον πόλεμο στην Ουκρανία, ενώ επισημαίνεται ως καινοτόμα η αναφορά σε στοιχεία εκτός του βορειοατλαντικού χώρου και της Ευρώπης, ήτοι της Κίνας, επιβεβαιώνοντας την αναφορά της ανωτέρω πρωτογενούς ανάλυσης. Επιπλέον, ο αναλυτής αναφέρει ότι, όπως προκύπτει από το στρατηγικό κείμενο, η Ρωσία πλέον δεν θεωρείται συνεργάτης της συμμαχίας. Η στρατιωτική διάσταση του ζητήματος αποτυπώνεται με την ανάπτυξη επιχειρησιακών μονάδων των ΗΠΑ, του Καναδά αλλά και των λοιπών χωρών της συμμαχίας στην Ανατολική πτέρυγα του γεωγραφικού χώρου της συμμαχίας, ήτοι την Ανατολική Ευρώπη. Οι δυνάμεις αυτές αναμένεται να ενισχυθούν και να αναβαθμιστούν σε επίπεδο Ταξιαρχίας, με αντίστοιχη αναβάθμιση και των επιχειρησιακών τους δυνατοτήτων (Marrone, 2022, 1). Μία ακόμη σημαντική παρατήρηση του αναλυτή έχει να κάνει με την αιτιολόγηση της προσφυγής στο άρθρο 5 της Συνθήκης της Ουάσινγκτον. Ειδικότερα, αναφέρεται ότι μη συμβατικές απειλές, όπως είναι οι υβριδικές απειλές, οι κυβερνοεπιθέσεις, καθώς και οι επιθέσεις στο χώρο του διαστήματος, ενδέχεται να αποτελέσουν επαρκές αιτιολογικό για ενεργοποίηση των διατάξεων της συλλογικής άμυνας.

Η ανωτέρω αλλαγή στη στάση προς την Ρωσία επιβεβαιώνεται και επιπλέον προστίθεται το ζήτημα της στρατηγικής διεύρυνσης της συμμαχίας. Ειδικότερα, η πολιτική της Ρωσίας ήταν ο εκφοβισμός άλλων κρατών τα οποία ενδεχομένως να ήθελαν να προσχωρήσουν στο NATO και η αποτροπή της Ουκρανίας από την ένταξή της στη συμμαχία (Albares, 2023, σ. 135). Όμως η επιθετική ενέργεια προς την Ουκρανία, την οποία ο συγγραφέας αποδίδει ως αποκλειστική σύλληψη ως ιδέα από τον Ρώσο Πρόεδρο Βλαδίμηρο Πούτιν, είχε ως αποτέλεσμα την συσπείρωση των υπολοίπων χωρών της Ευρωπαϊκής ηπείρου στο πλευρό της συμμαχίας, κάτι το οποίο αποδεικνύεται με την μετέπειτα προσχώρηση της Σουηδίας και της Φινλανδίας, με την δεύτερη να είναι όμορο κράτος με την Ρωσία. Μία ακόμη διάσταση του ζητήματος την οποία εξετάζει ο συγγραφέας είναι η σχέση μεταξύ NATO και ΕΕ. Συγκεκριμένα, αναφέρεται οι δύο οργανισμοί δεν είναι απλά «συνεργάτες», αλλά οι σχέσεις τους είναι πολύ πιο πολύπλοκες, κάτι το οποίο αναφέρεται ως αυταπόδεικτο από το γεγονός και μόνο του ότι οι εικοσιμία από τις τριάντα χώρες της συμμαχίας ανήκουν στην ΕΕ. Ειδικότερα, ο συγγραφέας προσδιορίζει ότι, ιστορικά, οι δύο οργανισμοί είχαν διακριτούς ρόλους, με το NATO να αναλαμβάνει τα στρατιωτικά ζητήματα της ηπείρου, ενώ η ΕΕ διαχειριζόταν τα αντίστοιχα οικονομικά. Ο πόλεμος στην Ουκρανία έρχεται να δείξει ότι η συμβίωση αυτών των δύο οργανισμών είναι πολύ πιο περίπλοκη, με την ΕΕ να υποστηρίζει πλέον οικονομικά εξοπλιστικά προγράμματα τα οποία αφορούν τόσο την Ουκρανία, όπως για παράδειγμα με τον Ευρωπαϊκό Μηχανισμό για την Ειρήνη (European Peace Facility),

όσο και τον εγχώριο επανεξοπλισμό, όπως το πρόγραμμα Secure Action for Europe (SAFE) (European Commission n.d.). Η ωρίμανση αυτή δεν είναι αποκλειστική απόρροια του πολέμου στην Ουκρανία, αλλά έχει διαμορφωθεί τα τελευταία χρόνια μέσω πολιτικών όπως η Κοινή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας (Common Security and Defense Policy).

Μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, τόσο το NATO, όσο και η ΕΕ, έχουν προχωρήσει σε ενέργειες για την εξάπλωση των δημοκρατικών ιδεωδών, ιδιαίτερα σε πρώην κομμουνιστικές χώρες οι οποίες ανήκαν παραδοσιακά στην σφαίρα επιρροής της Ρωσίας. Παράλληλα με την πολιτική μετάβαση των χωρών αυτών σε πιο δημοκρατικά καθεστώτα, το NATO διατηρεί μία πολιτικής «ελεύθερης πρόσβασης» (“open door policy”) βάσει της οποίας δεν αποκλείει τη συμμετοχή καμίας χώρας από τη συμμαχία, υπό την προϋπόθεση ότι πληρούνται ορισμένα βασικά κριτήρια. Αυτή η απόπειρα εξάπλωσης όμως βρίσκεται σε ευθεία σύγκρουση με τα πολιτικά συμφέροντα της Ρωσίας, η οποία βλέπει την βλέπει ως απειλή προς την ασφάλειά της (Zieba, 2023, 119-136).

Ορισμένες προκλήσεις οι οποίες ενδέχεται να προκύψουν από αυτήν την στρατηγική αναπροσαρμογή της συμμαχίας. Αρχικά, ο συγγραφέας επιβεβαιώνει ότι ο πόλεμος είναι γεγονός πρωτοφανές για τα πρόσφατα ιστορικά δεδομένα της Ευρωπαϊκής ηπείρου, καθώς και ότι στη διαμάχη εμπλέκονται, έστω και εμμέσως, συμφέροντα άλλων κρατών όπως η Κίνα, καθώς και άλλες χώρες. Ο ίδιος ο πόλεμος και οι απαιτήσεις που έχει δημιουργήσει, τόσο σε υλικό, οικονομικό επίπεδο αλλά κυρίως στην εσωτερική πολιτική νομιμοποίηση της αντίδρασης της συμμαχίας και της ΕΕ ενδέχεται να «εξουθενώσει» (“fatigue”) τις χώρες των δύο οργανισμών, κάτι το οποίο να δημιουργήσει πολιτικό διχασμό εντός των οργανισμών, ιδιαίτερα για τον τρόπο με τον οποίο αυτοί θα πρέπει να χειριστούν την κρίση (Rubloskivs, 2023: 93-94).³

Η απειλή της Ρωσίας, συνεπώς, είχε περάσει από μία περίοδο «αποασφαλειοποίησης», κάτι το οποίο είχε θέσει και ερωτήματα για την ύπαρξη του NATO, δεδομένου του ότι ο βασικός αντικειμενικός σκοπός της συμμαχίας ήταν η αντιπαράθεση στο Σύμφωνο της Βαρσοβίας. Όμως, από την κατάληψη της Κριμαίας το 2014 από τη Ρωσία και έπειτα, η απειλή της Ρωσίας έναντι της συμμαχίας ξαναπέρασε στο στάδιο της ασφαλειοποίησης, γεγονός το οποίο σχετίζεται με την αναπροσαρμογή της στρατηγικής. Συγκεκριμένα, η

³ Αξίζει να σημειωθεί ότι το συγκεκριμένο άρθρο δημοσιεύτηκε το 2023. Έκτοτε, τουλάχιστον από πλευράς ΕΕ, έχει υπάρξει σημαντική ομοφωνία για το είδος και την ένταση της απάντησης, κάτι το οποίο τεκμαίρεται και από το πρόγραμμα SAFE, όπως αναφέρθηκε παραπάνω.

απόασφαλειοποιημένη απειλή η οποία αποτυπώνεται με τη ρητορική της συνεργασίας στο κείμενο του 2010 μεταβάλλεται σε μία ασφαλειοποιημένη, η οποία αντίστοιχα αποτυπώνεται στο κείμενο του 2022 (Sperling και Webber, 2016, 19).

Συμπερασματικά, το στρατηγικό δόγμα του NATO όντως υπέστη αναπροσαρμογή συγκριτικά με το πριν και το μετά της έναρξης του πολέμου στην Ουκρανία. Από την πρωτογενή συγκριτική ανάλυση των δύο στρατηγικών κειμένων του 2010 και του 2022, ο ίδιος ο πόλεμος φαίνεται να είναι ένα από τα σημαντικότερα περιστατικά τα οποία οδήγησαν σε αυτήν την αναπροσαρμογή. Φαίνεται, ως εκ τούτου, να επιβεβαιώνεται η βασική διαπίστωση ότι η αναπροσαρμογή ήταν ως ένα βαθμό βαθμιαία, με άλλα γεωπολιτικά γεγονότα, όπως η κατάληψη της Κριμαίας, και η έναρξη του πολέμου. Ως εκ τούτου, το πρώτο ερευνητικό ερώτημα το οποίο τέθηκε στην εισαγωγή απαντάται και επιβεβαιώνεται η υπόθεση, δηλαδή το στρατηγικό δόγμα της Ατλαντικής Συμμαχίας όντως υπέστη αναπροσαρμογή. Η δε κυριότερη αιτία να οφείλεται στην έναρξη του πολέμου στην Ουκρανία.

5. Πολιτικοστρατιωτικές Επιπτώσεις στη Ρουμανία

Η Ρουμανία αποτελεί τη μεγαλύτερη γεωγραφικά και πληθυσμιακά χώρα της ΝΑ Ευρώπης. Αντιθέτως με τη Μολδαβία, δεν υφίσταται σημαντική Ρωσική μειονότητα εντός των συνόρων της. Η χώρα συνορεύει στα δυτικά με την Ουγγαρία και τη Σερβία και στα νότια με τη Βουλγαρία. Το μεγαλύτερο κομμάτι των συνόρων της όμως είναι με τη Μολδαβία και την Ουκρανία και επομένως συνορεύει άμεσα με τις περιοχές επιχειρήσεων του πολέμου. Πέραν των χερσαίων συνόρων της, η Ρουμανία βρέχεται στα δυτικά από τη Μαύρη Θάλασσα (CIA, 2025b).

5.1 Στρατιωτικές Επιπτώσεις του Πολέμου στην Ρουμανία

Από την έναρξη του πολέμου έχουν υπάρξει πολλά καταγεγραμμένα περιστατικά όπου ο πόλεμος στην Ουκρανία μετακίνησε στις γειτονικές χώρες με επιπτώσεις στη Ρουμανία. Οι κύριες κατηγορίες τέτοιων φαινομένων έχουν να κάνουν με περιπτώσεις ΣμηΕΑ (Στρατιωτικών μη Επανδρωμένων Αεροσκαφών), κυβερνοεπιθέσεων, καθώς και περιπτώσεις εκκένωσης συνοριακών εγκαταστάσεων για λόγους ασφαλείας, δεδομένου της εγγύτητάς τους στην περιοχή της σύγκρουσης.

Στην περίπτωση των υπερπτήσεων ΣμηΕΑ, έχουν βρεθεί κατά περιόδους συντρίμια από drone του Ρωσικού στρατού εντός της Ρουμανικής επικράτειας (Reuters, 2023). Επίσης, έχουν καταγραφεί τουλάχιστον δέκα τρεις περιπτώσεις υπερπτήσεων ρωσικών drone εντός του ρουμανικού εναέριου χώρου μέχρι τα τέλη του 2025. Ειδικότερα στις περιπτώσεις υπερπτήσεων, πολλές φορές η συμμαχία απάντησε με την αποστολή μαχητικών αεροσκαφών για να αναχαιτίσουν τα ρωσικά ΣμηΕΑ (Sabbagh, 2025).

Ένα ιδιαίτερο περιστατικό σημειώθηκε στα τέλη του 2025, όταν μία ρωσική αεροπορική επίθεση έβαλε εναντίον ενός βυτιοφόρου πλοίου τουρκικών συμφερόντων στην περιοχή Izmail της Ουκρανίας. Για να γίνει καλύτερα κατανοητό το πλαίσιο της επίθεσης, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η περιοχή αυτή βρίσκεται στα σύνορα με τη Ρουμανία. Στο πλοίο ξέσπασε πυρκαγιά και οι ρουμανικές αρχές προχώρησαν στην προληπτική εκκένωση των κατοίκων δύο χωριών από τη δική τους πλευρά των συνόρων, αναμένοντας την έκρηξη του πλοίου (Blackburn, 2025).

Όλα τα ανωτέρω περιστατικά δεν στόχευαν απευθείας υποδομές της Ρουμανίας. Όμως καθ' όλη τη διάρκεια του πολέμου, έχουν σημειωθεί σημαντικές κυβερνοεπιθέσεις εναντίον

κρίσιμων υποδομών της χώρας, όπως είναι οι ιστοσελίδες και πληροφοριακά συστήματα υπουργείων, του υπουργείου εθνικής αμύνης, τραπεζών και άλλων κυβερνητικών φορέων. Η σημαντικότερη κυβερνοεπίθεση σημειώθηκε τον Μάιο του 2025, κατά τη διάρκεια των προεδρικών εκλογών της χώρας. Οι κυβερνοεπιθέσεις είχαν τη μορφή διανεμημένης άρνησης παροχής υπηρεσιών (Distributed Denial – DDoS) και στη συγκεκριμένη περίπτωση στόχευαν ιστοσελίδες του Υπουργείου Εξωτερικών, της Κυβέρνησης, του Ανωτάτου Συνταγματικού Δικαστηρίου, καθώς και υποψηφίων των εκλογών (Antoniuk, 2025). Η ομάδα η οποία ανέλαβε την ευθύνη για τις επιθέσεις ήταν ρωσικής προέλευσης και είχε κατά το παρελθόν χτυπήσει και άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Οι επιθέσεις τύπου διανεμημένης άρνησης παροχής υπηρεσιών συμπεριλαμβάνουν την αποστολή πολλαπλών ταυτόχρονων αιτημάτων πρόσβασης ή εξυπηρέτησης σε μία διαδικτυακή υποδομή όπως είναι μία ιστοσελίδα ή ένας διακομιστής (σέρβερ). Η αποστολή των αιτημάτων δεν γίνεται από ένα συγκεκριμένο τερματικό αλλά από πολλά διαφορετικά τερματικά και ως εκ τούτου, εκ πρώτης όψεως δίνει την εντύπωση ότι δεν υφίσταται κάποια κακόβουλη ενέργεια, αλλά απλά μία συγκυρία μεγάλης επισκεψιμότητας. Τα πολλαπλά αιτήματα οδηγούν στον κορεσμό της δυνατότητας της υποδομής να εξυπηρετήσει τους πραγματικούς χρήστες και αυτό μπορεί να έχει διάφορα αποτελέσματα, το συνηθέστερο εκ των οποίων είναι οι πραγματικοί χρήστες να μην μπορούν να έχουν πρόσβαση στην υπηρεσία ή ακόμη και να τεθεί η υποδομή εκτός λειτουργίας.

Ειδικότερα για τις υποδομές όπως αυτές οι οποίες στοχοποιήθηκαν στην περίπτωση της Ρουμανίας, πέραν των τεχνικών προβλημάτων τα οποία μπορούν να παρουσιαστούν, μία επίθεση μπορεί να έχει και διάφορες άλλες προεκτάσεις. Παραδείγματος χάριν, το κοινό δεν μπορεί να ενημερωθεί για ζητήματα τα οποία το ενδιαφέρουν γιατί η πρόσβαση σε αυτά είναι κορεσμένη από τρίτες πηγές, γεγονός το οποίο καλλιεργεί ένα κλίμα αβεβαιότητας, εφόσον δεν υπάρχει πρόσβαση σε επίσημες πηγές πληροφόρησης. Ειδικότερα σε περιόδους στις οποίες διαδραματίζονται ευαίσθητα πολιτικά γεγονότα, όπως είναι οι προεκλογικές περίοδοι, η άρνηση πρόσβαση σε πληροφορίες μπορεί να οδηγήσει στην υπονόμηση της εμπιστοσύνης των πολιτών προς την κεντρική εξουσία ή ακόμη και την καλλιέργεια ενός κλίματος πανικού. Πέραν των άμεσων πολιτικών και κοινωνικών συνεπειών, οι επιθέσεις τέτοιου είδους έχουν αντίκτυπο στην ομαλή λειτουργία της οικονομίας, δεδομένου του ότι, ειδικά στις δυτικές κοινωνίες πολλές οικονομικές λειτουργίες εξυπηρετούνται από διαδικτυακές υποδομές των τραπεζών, όπως είναι οι πληρωμές και οι μεταφορές κεφαλαίου, καθώς και των κρατικών φορέων, όπως είναι η εξυπηρέτηση αιτημάτων των πολιτών. Αυτό

μπορεί να οδηγήσει σε οικονομικές ζημιές (Cybersecurity and Infrastructure Security Agency 2024;European Union Agency for Cyber Security 2023).

5.2 Πολιτικές Επιπτώσεις του Πολέμου στην Ρουμανία

Όπως σε πολλές χώρες της ανατολικής Ευρώπης, με την έναρξη του πολέμου καταγράφηκε μία αύξηση των περιστατικών και των καταγγελιών για απόπειρες εμπλοκής της Ρωσίας στην εσωτερική πολιτική των πρώην σοβιετικών χωρών, με σκοπό να δειχθεί στη διεθνή κοινότητα ότι οι περιφερειακές δυνάμεις συμφωνούν πολιτικά με τις ενέργειες της Ρωσίας και αντιτίθενται στην αντίδραση του NATO για την περαιτέρω στρατιωτική ενίσχυση της περιοχής. Μία σημαντική τέτοια απόπειρα φέρεται να έλαβε χώρα κατά τις προεδρικές εκλογές στη Ρουμανία το 2024.

Κατά τον πρώτο κύκλο των εκλογών, ο υποψήφιος Calin Georgescu έλαβε το μεγαλύτερο ποσοστό από τους υπόλοιπους υποψηφίους, χωρίς όμως να έχει καταφέρει να συγκεντρώσει το απαιτούμενο 50,1% για την εκλογή του. Το πρόβλημα το οποίο εντοπίστηκε στην προκειμένη περίπτωση ήταν το γεγονός του ότι πριν από τη εκλογές και σύμφωνα με τις δημοσκοπήσεις, ο συγκεκριμένος υποψήφιος δεν λάμβανε ποσοστό μεγαλύτερο του 10%. Όμως, κατά τον πρώτο κύκλο κατάφερε να συγκεντρώσει ποσοστό 22%. Αυτό, σε συνδυασμό με την πολιτική στάση του υποψηφίου, η οποία ήταν φιλορωσική και κατά της συνέχισης της αποστολής βοήθειας στην Ουκρανία και της ενεργούς συμμετοχής της χώρας στις ενέργειες της Ατλαντικής συμμαχίας, οδήγησε το συνταγματικό δικαστήριο της χώρας να κηρύξει άκυρο τον πρώτο γύρο των προεδρικών εκλογών και να ορίσει την επανάληψή τους κατά το επόμενο έτος (Harward, 2024, 3–4).

Η ενέργεια αυτή προέκυψε κατόπιν πληροφοριών ότι η Ρωσία είχε επέμβει στις εκλογές προκειμένου να αναλάβει τη προεδρία της χώρας άτομο το οποίο ήταν φιλικά προσκείμενο προς αυτήν. Η υπηρεσία πληροφοριών της χώρας σε σχετικά αποχαρακτηρισμένα έγγραφα τα οποία έδωσε στη δημοσιότητα κατέδειξε ότι μέσω της πλατφόρμας TikTok δημιουργήθηκε μία καμπάνια για την προβολή του υποψηφίου η οποία θεωρήθηκε ύποπτη για τα δεδομένα της χώρας, με επί αμοιβή αναδημοσιεύσεις περιεχομένου, ενώ επίσης εντοπίστηκε και ένας μεγάλος αριθμός ψεύτικων λογαριασμών ο οποίος ανέβασε τις θεάσεις του περιεχομένου, δείχνοντας ότι υπάρχει μεγάλη υποστήριξη για τον υποψήφιο, ενώ στη πραγματικότητα αυτό ήταν πλαστό. Στην ανωτέρω πλατφόρμα, καταγράφηκε επίσης ότι μεγάλο μέρος από την υποστήριξη που φαινόταν να έχει ο υποψήφιος ήταν από περιεχόμενο το οποίο είτε είχε δημιουργηθεί, είτε διαχειριζόταν τεχνητή νοημοσύνη. Ο Goergescu εν

τέλει συνελήφθη τον Φεβρουάριο του 2025 και ενώ του επιτράπη να υποβάλει εκ νέου υποψηφιότητα για τις επαναληπτικές προεδρικές εκλογές, η αίτησή του δεν έγινε δεκτή από το αρμόδιο γραφείο (Keno Verseck, 2025).

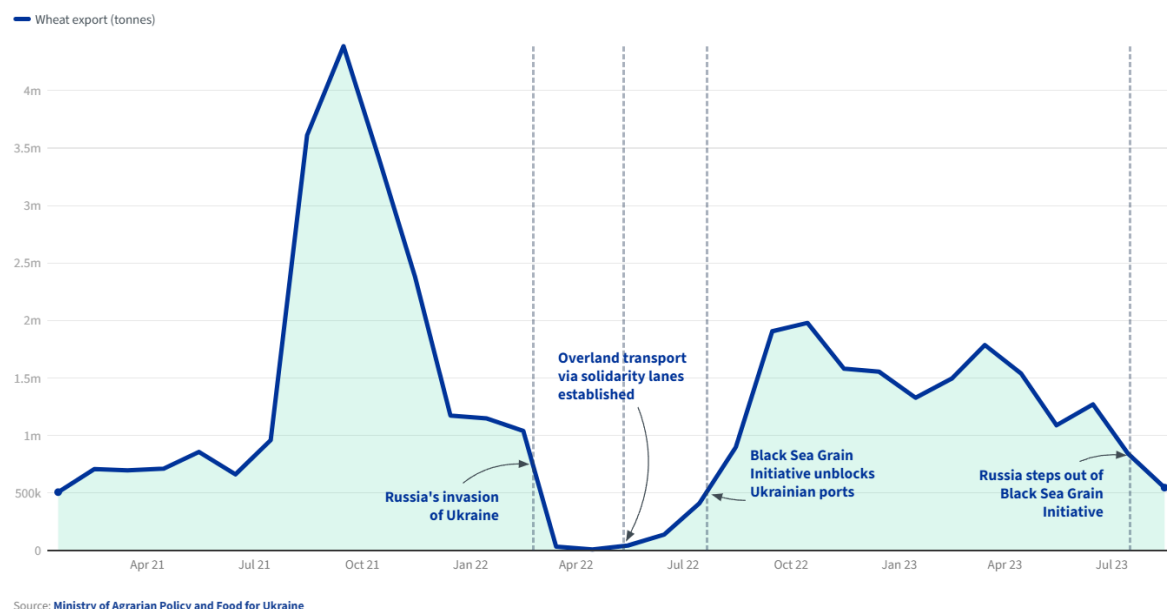
Πέραν από τις πληροφοριακές επιχειρήσεις και επιχειρήσεις προπαγάνδας, η υπηρεσία πληροφοριών της χώρας ανακοίνωσε ότι σημειώθηκε σημαντικός αριθμός κυβερνοεπιθέσεων εναντίων της βάσης δεδομένων του εκλογικού συστήματος. Σκοπός ήταν να αποκτήσουν οι επιτιθέμενοι πρόσβαση στα αρχεία και τα δεδομένα και ενδεχομένως να τα παραποιήσουν, δεδομένου του ότι οι επιθέσεις σημειώθηκαν τόσο πριν όσο και κατά και την αμέσως επόμενη ημέρα από τις εκλογές (Harward 2024, 3–4).

Πέραν όμως των εσωτερικών κρίσεων που προκλήθηκαν, ο πόλεμος είχε και αντίκτυπο στην εξωτερική πολιτική της χώρας. Τον Ιούνιο του 2024, υπεγράφη μεταξύ Ρουμανίας και Ουκρανίας μία συμφωνία για τη συνεργασία των δύο χωρών σε ζητήματα ασφαλείας (Agreement on Security Cooperation Between Ukraine and Romania). Στη συμφωνία αυτή αναφέρεται ότι η Ρουμανία, από την αρχή της σύρραξης παρείχε με διάφορες μορφές βοήθεια στην Ουκρανία, η οποία συμπεριλάμβανε ανθρωπιστική βοήθεια, τη διαχείριση των προσφυγικών ροών που δημιούργησε ο πόλεμος, καθώς και βοήθεια σε ζητήματα ενεργειακής ασφάλειας και εθνικής ασφάλειας και άμυνας. Με άλλα λόγια, η Ρουμανία διαδραμάτισε κρίσιμο ρόλο στη διευκόλυνση της μεταφοράς αμυντικού υλικού προς την Ουκρανία, αξιοποιώντας τη γεωγραφική της θέση και τις υφιστάμενες υποδομές μεταφορών. Μέσω του ρουμανικού εδάφους κατέστη δυνατή η διαμετακόμιση στρατιωτικού εξοπλισμού και πυρομαχικών από κράτη της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, συμπεριλαμβανομένης της Βουλγαρίας, προς την Ουκρανία. Η συμβολή αυτή ενίσχυσε τη λειτουργικότητα των συμμαχικών γραμμών ανεφοδιασμού και ανέδειξε τη Ρουμανία σε βασικό κόμβο logistics στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής υποστήριξης προς το Κίεβο (Keno Verseck, 2025).

Στη συμφωνία καθομολογείται ότι η Ρουμανία θα συνεχίσει να παρέχει υποστήριξη στην Ουκρανία για όσο χρειαστεί μέχρι τη νίκη της Ουκρανίας, κάνοντας ειδική μνεία σε πακέτα στρατιωτικής υποστήριξης και ειδικότερα αναφέροντας τη δωρεά ενός συστήματος πυραυλικής αντιαεροπορικής προστασίας τύπου “Patriot”. Επίσης, στα πλαίσια της συμφωνίας, η Ρουμανία δεσμεύεται για τη διευκόλυνση του ιατρικού προσωπικού της Ουκρανίας και τη βοήθεια στην υγειονομική αποκατάσταση των απωλειών υγείας οι οποίες προκύπτουν από τον πόλεμο, δηλαδή τραυματίες πολέμου. Πέραν των ανωτέρω, η συμφωνία κάνει λόγο και για παροχή βοήθειας στην αμυντική βιομηχανία της Ουκρανίας, με σκοπό να

μπορέσει η χώρα να ανταποκριθεί στις ανάγκες του πολέμου, καθώς και για συνεργασία στους τομείς της ανταλλαγής πληροφοριών, αντιμετώπισης υβριδικών απειλών και του οργανωμένου εγκλήματος (President of Ukraine, 2025).

Ένα ακόμη ζήτημα το οποίο, παρότι δεν συνδέεται άμεσα με τις πολιτικοστρατιωτικές επιπτώσεις του πολέμου στη Ρουμανία, εν τούτοις, αναδεικνύει τα αποτελέσματα του πολέμου σε αυτήν, είναι το ζήτημα των Ουκρανικών εξαγωγών και το πως ο πόλεμος αναβάθμισε πολιτικά τον ρόλο της Ρουμανίας λόγω του τρόπου με τον οποίο τις επηρέασε. Συγκεκριμένα, η Ουκρανία παραδοσιακά είχε ως κύρια εξαγωγικά προϊόντα είδη του πρωτογενή αγροτικού τομέα και ειδικότερα το καλαμπόκι, το ηλιέλαιο και το σιτάρι, το οποία αποτελούσαν, ενδεικτικά για το 2021 πριν από την έναρξη του πολέμου, τις τρεις κορυφαίες κατηγορίες εξαγωγών της χώρας (World Bank, 2021). Αυτό φαίνεται να παραμένει σταθερό και κατά τη διάρκεια του πολέμου, καθώς το 2024 οι κύριοι τομείς εξαγωγών ήταν και πάλι τα δημητριακά και τα έλαια φυτικής προέλευσης (Trading Economics, 2025). Παρ' όλα αυτά, ο πόλεμος έφερε την εξής δυσκολία στην περίπτωση της Ουκρανίας, η διακίνηση προϊόντων η οποία πραγματοποιούνταν μέσω της Μαύρης Θάλασσας σταμάτησε απότομα λόγω της επικινδυνότητας η οποία προέκυψε από χτυπήματα της Ρωσίας σε εγκαταστάσεις λιμένων και πλοία, ακόμη και εμπορικά, της Ουκρανίας (European Council, 2025).

Εικόνα 5.1: Οι εξαγωγές σιτηρών από την Ουκρανία από το 2021 μέχρι και τα μέσα του 2023. (Πηγή: consilium.europa.eu).

Προκειμένου να διατηρηθούν οι εξαγωγές, η ΕΕ προχώρησε στη δημιουργία του προγράμματος “Solidary Lines”. Το πρόγραμμα αυτό προέβλεπε την ενίσχυση των χερσαίων μεταφορών μέσω της Ρουμανίας και της Πολωνίας, αξιοποιώντας το ήδη υπάρχον χερσαίο οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο, καθώς και τις εσωτερικές υδάτινες αρτηρίες, αλλά και την αναβάθμιση αυτών με προγράμματα χρηματοδοτούμενα από την ΕΕ (European Commission, 2023). Όπως παρουσιάζεται και στην εικόνα 5.1, αυτή η ενέργεια ξεκίνησε ξανά την εξαγωγή αγαθών από την Ουκρανία. Θα πρέπει βεβαίως να τονιστεί ότι το πρόγραμμα αυτό δεν αφορά μόνο την εξαγωγή αγαθών αλλά και την εισαγωγή προς την Ουκρανία όλων των ειδών, συμπεριλαμβανομένου και πολεμικού υλικού το οποίο έχει λάβει η Ουκρανία μέσω προγραμμάτων της ΕΕ αλλά και μεμονωμένων χωρών.

Συνοψίζοντας, από πολιτικής απόψεως, ο πόλεμος στην Ουκρανία προκάλεσε την απάντηση της Ρουμανίας, κατά τρόπο ο οποίος την θέτει άμεσα εντός των εξελίξεων της σύγκρουσης, με την εμπλοκή της σε στρατιωτικό, διπλωματικό και ανθρωπιστικό επίπεδο. Η εμπλοκή της χώρας έχει να κάνει τόσο με το ευρύτερο γεωπολιτικό περιβάλλον ασφαλείας της περιοχής, την εγγύτητα της χώρας στη ζώνη των επιχειρήσεων, αλλά και της υποχρέωσης αυτής ως μέλος του NATO να προβεί σε αυτές της ενέργειες, τόσο για τη διασφάλιση των συμφερόντων της συμμαχίας, όσο και των δικών της εθνικών συμφερόντων (PORUMBESCU, 2025).

5.3 Ενέργειες του NATO για την Αντιμετώπιση της Ρωσικής Απειλής στην Ρουμανία

Σε άμεση απάντηση της ρωσικής επίθεσης, το NATO προήγαγε την στρατιωτική του παρουσία στην ανατολική του πτέρυγα. Συγκεκριμένα, στην ανατολική Ευρώπη το NATO διέθετε οκτώ προκεχωρημένους σχηματισμούς επιπέδου μεραρχίας στη Βουλγαρία, την Εσθονία, την Ουγγαρία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, την Πολωνία, τη Σλοβακία και τη Ρουμανία. Όλες οι μεραρχίες αυτές αναβαθμίστηκαν σε επίπεδο ταξιαρχίας. Ειδικότερα για την ταξιαρχία της Ρουμανίας, αυτή οργανώνεται από τη Γαλλία και σε αυτήν συμμετέχει προσωπικό από το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο και την Ισπανία. Αντίστοιχα, η Ρουμανία συμμετέχει με προσωπικό στους σχηματισμούς της συμμαχίας στην Πολωνία και τη Σλοβακία. Στη Ρουμανία βρίσκονται επίσης δύο πολυεθνικά κέντρα ελέγχου για τις ταξιαρχίες της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας (NATO, 2025b).

Αμέσως μετά την επίθεση, τον Φεβρουάριο του 2022, το NATO απέστειλε επιπλέον πλοία, αεροσκάφη και στρατεύματα στην ανατολική του πτέρυγα, χωρίς όμως να προσδιορίζεται ο

ακριβής αριθμός επισήμως από τον οργανισμό. Ειδικότερα στη Ρουμανία αναπτύχθηκε ένας σχηματισμός υψηλής ετοιμότητας (NATO Response Force). Η αναβάθμιση σε επίπεδο ταξιαρχίας των συμμαχικών δυνάμεων στη Ρουμανία έγινε τον Ιούνιο του 2024 (NATO, 2025b). Σε απάντηση υπερπτήσεων ρωσικών drone στον εναέριο χώρο της Ρουμανίας, το NATO προχώρησε στην επιχείρηση Eastern Sentry. Η στρατιωτική αυτή επιχείρηση αποσκοπεί στη διαφύλαξη του εναέριου χώρου των συμμάχων στην ανατολική Ευρώπη έναντι των ρωσικών υπερπτήσεων (NATO, 2025a).

6. Πολιτικοστρατιωτικές Επιπτώσεις στη Μολδαβία

Η Μολδαβία αποτελεί μία χώρα της ΝΑ Ευρώπης με μία ιδιαίτερη πολιτική ιστορία. Η χώρα αποτελούσε μέρος της ΕΣΣΔ ως η Σοσιαλιστική Σοβιετική Δημοκρατία της Μολδαβίας. Στα δυτικά συνορεύει με την Ρουμανία, ενώ στα ανατολικά με την Ουκρανία. Τα σύνορα με την Ουκρανία είναι σημαντικά μεγαλύτερα σε μέγεθος από εκείνα με τη Ρουμανία, με 1202 και 683 χιλιόμετρα αντίστοιχα. Ο συνολικός πληθυσμός της χώρας ανέρχεται σε 3,6 εκατομμύρια κατοίκους, εκ των οποίων το 4% είναι Ρώσοι (CIA, 2025a).

Η ιστορική πολιτική ιδιαιτερότητα την οποία παρουσιάζει η χώρα εντοπίζεται στα ανατολικά της σύνορα και συγκεκριμένα στην περιοχή της Υπερδνειστερίας. Η συγκεκριμένη περιοχή αποτελεί *De jure* κομμάτι της χώρας. *De facto*, όμως, η Υπερδνειστερία αποτελεί μία αποσχισθείσα περιοχή η οποία δεν έχει αναγνωριστεί από καμία άλλη χώρα μέχρι στιγμής. Ο αγώνας ανεξαρτησίας από τη Μολδαβία έλαβε χώρα λίγο μετά τη διάλυση της ΕΣΣΔ, το 1992. Οι αποσχιστικές δυνάμεις κατάφεραν να απωθήσουν τις Μολδαβικές Ένοπλες Δυνάμεις και να επιτύχουν την αυτονομία της περιοχής. Η αποσχιστική αυτή ενέργεια έγινε με την υποβοήθηση της Ρωσίας, η οποία ακόμη και σήμερα διατηρεί έναν περιορισμένο αριθμό στρατιωτών στην περιοχή, περίπου 1.500 στρατιωτών (CIA, 2025). Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι η Μολδαβία δεν αποτελεί μέλος της Συμμαχίας.

6.1 Στρατιωτικές Επιπτώσεις του Πολέμου στη Μολδαβία

Από την έναρξη του πολέμου, υπήρξαν πολλές καταγεγραμμένες περιπτώσεις όπου η πολεμική σύγκρουση στην Ουκρανία ξεπέρασε τα όρια της χώρας σε φυσικό επίπεδο και επεκτάθηκε στις γειτονικές περιοχές. Οι περιπτώσεις αυτές από μία πρώτη ανάγνωση δεν είναι αποτελέσματα μιας εσκεμμένης στρατηγικής εξάπλωσης της διαμάχης από την πλευρά της Ρωσίας, αλλά πιθανότατα αποτελούν αστοχίες των χειριστών του στρατιωτικού υλικού ή των συνθηκών που επικρατούν στην εμπόλεμη ζώνη. Δύο παραδείγματα για την περίπτωση της Μολδαβίας έχουν να κάνουν με τη χρήση Στρατιωτικών Μη Επανδρωμένων Αεροσκαφών (ΣμηΕΑ).

Ειδικότερα, τον Φεβρουάριο του 2024, ένα ΣμηΕΑ τύπου «Shahed», το οποίο κατασκευάζεται από την ομώνυμη Ιρανική εταιρεία και χρησιμοποιείται από τη Ρωσία στο θέατρο επιχειρήσεων της Ουκρανίας εντοπίστηκε να έχει καταπέσει εντός της Μολδαβίας και σε απόσταση περίπου σαράντα χιλιομέτρων από περιοχή της Ουκρανίας η οποία είχε

γίνει αποδέκτης επίθεσης την προηγούμενη ημέρα. Στα συντρίμια του ΣμηΕΑ εντοπίστηκαν εκρηκτικά τα οποία ήταν μέρος του οπλισμού του και τα οποία εξουδετερώθηκαν από τις αστυνομικές δυνάμεις της Μολδαβίας (Associated Press, 2024).

Ένα ακόμη παράδειγμα αποτελεί η υπερπτήση ρωσικών ΣμηΕΑ εντός του εναέριου χώρου της Μολδαβίας. Συγκεκριμένα, τον Νοέμβριο του 2025, σε ανακοίνωση των αρχών της Μολδαβίας αναφέρεται πως η υπηρεσία πολιτικής αεροπορίας της χώρας έκλεισε τον εναέριο χώρο της, καθότι ρωσικά ΣμηΕΑ εκτελούσαν υπερπτήσεις χωρίς να έχουν δηλώσει κάποιο σχέδιο πτήσης ή να πάρουν σχετική άδεια, γεγονός το οποίο δημιουργούσε κινδύνους για τις πολιτικές πτήσεις. Τα ΣμηΕΑ φαίνεται να ήταν μέρος πολεμικής επιχείρησης η οποία πραγματοποιούνταν την ίδια στιγμή στο Κίεβο. Το συγκεκριμένο περιστατικό δεν είναι μεμονωμένο, με άλλες περιπτώσεις υπερπτήσεων να έχουν καταγραφεί καθ' όλη τη διάρκεια του πολέμου (Tanas, 2025, σ. 156).

Κατόπιν της κλιμάκωσης του πολέμου, η Μολδαβία αποφάσισε την αύξηση του προϋπολογισμού για την άμυνα της χώρας στο 1% του ΑΕΠ (Tanas, 2024, σ.97). Η Πολιτική Εθνικής Ασφαλείας η οποία υπερψηφίστηκε από το κοινοβούλιο της χώρας στα τέλη του 2024 προβλέπει την πορεία της άμυνας για την επόμενη δεκαετία (2025 με 2030) και προβλέπει μεταξύ άλλων την κλιμάκωση των δαπανών για την άμυνα, η οποία επίσης εντάσσεται στα πλαίσια της ενταξιακής πορείας της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το κείμενο στρατηγικής προσδιορίζει τρεις συγκεκριμένους τομείς για τους οποίους επιδιώκεται ο εκσυγχρονισμός των δυνατοτήτων ασφαλείας της χώρας και συγκεκριμένα τους τομείς της αεράμυνας, της κυβερνοασφάλειας και της εκπαίδευσης προσωπικού (Government of Republic of Moldova, 2025). Από αυτή την κατεύθυνση της στρατηγικής φαίνεται ότι η χώρα δεν προσβλέπει σε μία άμεση εκ του σύνεγγυς από εδάφους απειλή από τη Ρωσία, δηλαδή θεωρεί ότι η κατάσταση στην Ουκρανία δεν θα εξελιχθεί σε μία πλήρη κατάληψη της χώρας, γεγονός το οποίο θα καθιστούσε τη Μολδαβία πλέον χώρα πρώτης γραμμής. Αντιθέτως, οι τρεις αυτοί άξονες αντιμετωπίζουν προβλήματα τα οποία έχουν ήδη ανακύψει, όπως είναι οι υπερπτήσεις, ενώ ανοίγουν το δρόμο για την περαιτέρω στρατιωτική εμπλοκή τρίτων χωρών μέσω της εκπαίδευσης και υποστήριξης των ενόπλων δυνάμεων της χώρας.

Ειδικότερα όμως για το τελευταίο, αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι η στρατιωτική εμπλοκή της Μολδαβίας είναι ένα ιδιαίτερα ευαίσθητο ζήτημα. Αυτό προκύπτει δεδομένου του ότι το Άρθρο 11 του Συντάγματος της χώρας αναφέρει ότι η Μολδαβία είναι μία μόνιμα ουδέτερη

χώρα, ενώ παράλληλα απαγορεύει την τοποθέτηση ξένων στρατευμάτων εντός των συνόρων της⁴ (Constitutional Court, n.d., 7).

Πέραν των ανωτέρω, το κείμενο στρατηγικής αναγνωρίζει το ΝΑΤΟ ως ακρογωνιαίο λίθο για την ασφάλεια στην Ευρώπη. Ως εκ τούτου, θα επιδιωχθεί από τη χώρα η συνεργασία με τη συμμαχία, με σκοπό την ενίσχυση των αμυντικών δυνατοτήτων της χώρας και την προστασία των κατοίκων της. Επίσης, το κείμενο αναφέρει ότι η Ρωσία αποτελεί απειλή για την χώρα, και ότι έχει προβεί σε ξεκάθαρες επιθετικές ενέργειες προς αυτήν (President of the Republic of Moldova, 2025, 2, 3, 6).

6.2 Πολιτικές Επιπτώσεις του Πολέμου στη Μολδαβία

Λόγω της γεωπολιτικής θέσης της χώρας, την παρουσία Ρωσικής μειονότητας εντός αυτής, αλλά και λόγω της κατάστασης της Υπερδνειστερίας, η Μολδαβία σε πολλές περιπτώσεις από την αρχή του πολέμου βρέθηκε αντιμέτωπη με προσπάθειες ανατροπής της κυβέρνησής της.

Συγκεκριμένα, τον Σεπτέμβριο του 2022, υπήρξαν διαδηλώσεις διαμαρτυρίας για την ενεργειακή κρίση η οποία οφειλόταν σε μεγάλο βαθμό στον πόλεμο στην Ουκρανία και την άνοδο των τιμών του φυσικού αερίου και πετρελαίου που αυτός προκάλεσε. Οι διαδηλώσεις στρέφονταν εναντίων της φιλοευρωπαϊκής κυβέρνησης και είχαν διοργανωθεί από το φιλορωσικό κόμμα της αντιπολίτευσης. Οι διαδηλώσεις κατάφεραν να οδηγήσουν σε παραίτηση τη κυβέρνηση, όμως δεν είχαν τη δυναμική η οποία απαιτούνταν για μια αλλαγή στη στάση της επόμενης κυβέρνησης η οποία ήταν και πάλι υπέρ της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το κόμμα το οποίο οργάνωσε τις διαδηλώσεις κηρύχθηκε ως παράνομο από το συνταγματικό δικαστήριο της χώρας και στα μέλη του απαγορεύθηκε η συμμετοχή σε εκλογές εν γένει για τα επόμενα πέντε έτη (RFE, 2023). Από αυτά τα γεγονότα προκύπτει ότι παρ' ότι η χώρα διήλθε από μία πολιτική κρίση, αυτή δεν ήταν επαρκής για να κλονίσει τον δημοκρατικό χαρακτήρα της ενώ αντί να αποδυναμώσει την χώρα, την ενίσχυσε πολιτικά. Μέσω αυτής της κρίσης, η ρωσική επιρροή στα πολιτικά της χώρας αποδυναμώθηκε, ενώ ο λαός νομιμοποίησε τις πολιτικές επιλογές της κυβέρνησης για να συνεχίσει την υποστήριξη προς την Ευρωπαϊκή Ένωση. Επίσης, η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα μέλη της υποστήριξαν την κυβέρνηση της Μολδαβίας, παρέχοντας εξωτερική νομιμοποίηση των ενεργειών της (Burmester, 2025).

⁴Article 11: The Republic of Moldova -a Neutral State. (1) The Republic of Moldova proclaims its permanent neutrality. (2) The Republic of Moldova does not admit the stationing of any foreign military troops on its territory.

Όμως οι απόπειρες υπονόμευσης της κυβέρνησης της Μολδαβίας από την πλευρά της Ρωσίας δεν περιορίστηκαν μετά τις αποτυχημένες διαδηλώσεις και την κήρυξη ως παράνομου του φιλορωσικού κόμματος. Το φιλορωσικό κόμμα «Η Καρδιά της Μολδαβίας» (Σκό Inimii Moldovei) κηρύχθηκε ουσιαστικά παράνομο και αποκλείστηκε από τις βουλευτικές εκλογές της 28ης Σεπτεμβρίου 2025, με απόφαση της Κεντρικής Εκλογικής Επιτροπής στις 26 Σεπτεμβρίου 2025. Ο λόγος ήταν σοβαρές κατηγορίες για παράνομη χρηματοδότηση από ρωσικά δίκτυα, εξαγορά ψήφων, ξέπλυμα χρήματος και εμπλοκή σε ρωσική υβριδική παρέμβαση.

Το Φεβρουάριο του 2023, ο Ουκρανός Πρόεδρος Βολοντίμιρ Ζελένσκι κατά τη διάρκεια μιας ομιλίας στη σύνοδο των ηγετών της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποκάλυψε ότι οι υπηρεσίες πληροφοριών της Ουκρανίας είχαν λάβει γνώση ενός σχεδίου για την «καταστροφή» της Μολδαβίας. Το σχέδιο περιλάμβανε λεπτομερείς οδηγίες για τις ενέργειες, το χρονικό ορίζοντα καθώς και το ποιοι θα ήταν οι εμπλεκόμενοι στην προσπάθεια της ανατροπής του δημοκρατικού πολιτεύματος της χώρας, με τελικό σκοπό την ενθρόνιση μιας φιλορωσικής νέας κυβέρνησης (Rankin, 2023). Για την ύπαρξη του σχεδίου ενημέρωσε άμεσα την ομόλογό του Πρόεδρο της Μολδαβίας Μάια Σάντου.

Μία ακόμη ενδεικτική περίπτωση προέκυψε τον Μάρτιο του 2023. Σε ανακοίνωση του αρχηγού της αστυνομίας της χώρας γνωστοποιήθηκε ότι οι αρχές είχαν συλλάβει είκοσι πέντε άτομα τα οποία φερόταν να αποτελούσαν μέλη ενός δικτύου το οποίο είχε ως σκοπό τη διεξαγωγή δολιοφθορών και ενεργειών ανατροπής της κυβέρνησης εν γένει. Από τους είκοσι πέντε που συνελήφθησαν αρχικά οι επτά κρατήθηκαν ενώ οι υπόλοιποι αφέθηκαν ελεύθεροι μετά από τη διενέργεια ανακρίσεων (Agence France Presse, 2023).

6.3 Ενέργειες του NATO για την Αντιμετώπιση της Ρωσικής Απειλής στη Μολδαβία

Οι σχέσεις μεταξύ NATO και Μολδαβίας ξεκινούν αμέσως μετά τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, το 1992, με τη Μολδαβία να συμμετέχει στο North Atlantic Cooperation Council, μία πρωτοβουλία της συμμαχίας για τον προσεταιρισμό των πρώην σοβιετικών δημοκρατιών της ανατολικής Ευρώπης. Στη συνέχεια, από το 1997, η χώρα συμμετέχει στην Σύμπραξη για την Ειρήνη (NATO Liaison Office in the Republic of Moldova, 2025).

Από την αρχή της κρίσης στην Ουκρανία το 2014, φαίνεται ότι η Μολδαβία έχει εντείνει της προσπάθειές της για συνεργασία με τη συμμαχία και το αντίστροφο. Στη σύνοδο του NATO στην Ουαλία το Σεπτέμβριο του 2014 συμφωνήθηκε η παροχή τεχνογνωσίας και

υποστήριξης από μέλη της συμμαχίας στα πλαίσια του προγράμματος Defence and Related Security Capacity Building (DCB) Initiative. Η έναρξη του προγράμματος το οποίο ήταν ειδικά σχεδιασμένο για τις ανάγκες της Μολδαβίας έγινε τον Ιούνιο του 2015. Το Δεκέμβριο του 2017, η Μολδαβία ζήτησε τη δημιουργία γραφείου πολιτικού συνδέσμου (Liaison Office) στην χώρα, το οποίο και εγκρίθηκε και υλοποιήθηκε από την πλευρά του NATO. Σκοπός του συνδέσμου ήταν η έμπρακτη προώθηση των ζητημάτων της συνεργασίας και η υποστήριξη της προσπάθειας της χώρας για τον εκσυγχρονισμό των ενόπλων δυνάμεών της. Κατόπιν της εισβολής της Ρωσίας στην Ουκρανία το 2022, το NATO ενέτεινε ακόμη περισσότερο την προσπάθεια υποστήριξης της χώρας για την διασφάλιση του αξιόμαχου των ενόπλων δυνάμεων της. Συγκεκριμένα, στη σύνοδο της συμμαχίας στη Μαδρίτη του ίδιου έτους, συμφωνήθηκε η παροχή επιπλέον και εξειδικευμένης βοήθειας στη χώρα μέσω του προγράμματος DCB, η οποία εγκρίθηκε από τους υπουργούς Αμύνης της συμμαχίας τον Φεβρουάριο του 2023 (NATO Liaison Office in the Republic of Moldova, 2025).

Πέραν της παροχής υλικής υποστήριξης, η Μολδαβία συμμετέχει στο Defense Education Enhancement Programme (DEEP) το οποίο αποσκοπεί στην δημιουργία ενός σύγχρονου συστήματος στρατιωτικής εκπαίδευσης. Επίσης, μέσω του Building Integrity Programme, η συμμαχία βοηθάει τη Μολδαβία στην αποτροπή της διαφθοράς εντός των ενόπλων δυνάμεων της χώρας και τα στελέχη της λαμβάνουν προπαρασκευαστική εκπαίδευση για τη συμμετοχή τους σε διεθνείς αποστολές (NATO Liaison Office in the Republic of Moldova, 2025).

7. Συμπεράσματα

Ολοκληρώνοντας την παρούσα εργασία, απαιτείται μία συνοπτική παράθεση των κυριότερων ευρημάτων της μελέτης, καθώς και το πώς απαντώνται τα ερευνητικά ερωτήματα και το εάν επιβεβαιώνονται ή όχι οι ερευνητικές υποθέσεις οι οποίες παρατέθηκαν στην εισαγωγή.

7.1 Σύνοψη Ευρημάτων

Το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου σηματοδοτήθηκε ουσιαστικά από την ρίψη των δύο ατομικών βομβών στην Ιαπωνία από τις Ηνωμένες Πολιτείες. Η νέα αυτή καταστρεπτική μορφή της ατομικής τεχνολογίας οδήγησε στη δημιουργία ενός γεωπολιτικού δίπολου, με τον έναν πόλο να είναι η κομμουνιστική Σοβιετική Ένωση και τον δεύτερο πόλο να είναι οι καπιταλιστικές χώρες της Δύσης. Η ιδεολογική διαφοροποίηση και ο εξοπλισμός της Σοβιετικής Ένωσης με πυρηνικά όπλα το 1949, μεταξύ άλλων, οδήγησαν στην ίδρυση του Οργανισμού του Βορειοατλαντικού Συμφώνου (NATO), με τη Συνθήκη της Ουάσιγκτον. Τα κύρια άρθρα της Συνθήκης ήταν τα άρθρα 5 και 6, τα οποία αναφέρουν ότι μία επίθεση εναντίον ενός εκ των συμμετεχουσών χωρών θα θεωρούνταν αυτομάτως και επίθεση εναντίων όλων, όμως μόνο εάν η επίθεση αυτή είχε συμβεί στην περιοχή της Βόρειας Αμερικής ή της Ευρώπης και πάνω από τον Τροπικό του Καρκίνου. Από αυτά τα δύο άρθρα διαφαίνεται ευθέως ότι σκοπός ήταν η αμοιβαία προστασία της Ευρώπης έναντι της επεκτεινόμενης πολιτικής και στρατιωτικής επιρροής της Σοβιετικής Ένωσης, σε μία περίοδο που τα ίδια τα ευρωπαϊκά κράτη είχαν μόλις βγει από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και δεν είχαν ακόμη την δυνατότητα να υπερασπιστούν την ανεξαρτησία τους έναντι της Σοβιετικής Ένωσης.

Η Σοβιετική Ένωση διαλύθηκε το 1989. Μόλις μία δεκαετία αργότερα, το 1999, χώρες του πρώην ανατολικού μπλοκ οι οποίες ανήκαν παραδοσιακά στη σφαίρα επιρροής της πρώην Σοβιετικής Ένωσης εντάχθηκαν για πρώτη φορά ως μέλη στο NATO. Έκτοτε, πολλές από τις χώρες που ανήκαν σε εκείνον τον γεωπολιτικό χώρο εντάχθηκαν στη συμμαχία. Η Ρωσία, αναγνωρίζοντας ως απειλή την εξάπλωση της συμμαχίας στην περιοχή εξαπέλυσε επίθεση στην Ουκρανία τον Φεβρουάριο του 2022. Είχε προηγηθεί η πολιτική αποσταθεροποίηση της Ουκρανίας ήδη από το 2014, με μία σειρά διαδηλώσεων και βίαιη εναλλαγή κυβέρνησης, ενώ παράλληλα υπήρξε και η αυτονόμηση των δυτικών περιοχών της χώρας με την υποβοήθηση ρωσικών στρατευμάτων.

Αυτές οι διακυμάνσεις των σχέσεων μεταξύ της Ρωσίας και του NATO προέκυψε ότι αποτυπώνονται στο στρατηγικό δόγμα της συμμαχίας. Ήδη από το 1949 υφίσταται το πρώτο κείμενο στρατηγικής του NATO, με την ονομασία «Στρατηγικό Δόγμα για την Άμυνα στην Περιοχή του Βορείου Ατλαντικού». Το κείμενο υπέστη διάφορες τροποποιήσεις και αναθεωρήσεις ανά τα έτη και συγκεκριμένα το 1952, το 1957, το 1968, το 1991, το 1999, το 2010 και το 2022. Δεδομένου του ότι ο κύριος στρατηγικός σκοπός της συμμαχίας ήταν η αντιπαράθεση με τη Ρωσία, η κάθε αναθεώρηση αντιπροσώπευε την τρέχουσα στάση της συμμαχίας για τη δεδομένη περίοδο κατά την οποία εκδόθηκε. Ενδεικτικά, οι πρώτες αναθεωρήσεις του δόγματος περιστρέφονταν σε μεγάλο βαθμό γύρω από τη χρήση των πυρηνικών μέσων των ΗΠΑ και των λοιπών συμμαχικών χωρών, καθώς και τη διευκόλυνση της χρήσης από τις υπόλοιπες χώρες οι οποίες δεν είχαν πυρηνικές δυνατότητες. Χαρακτηριστική ήταν η μεταστάθμευση πυρηνικών κεφαλών σε χώρες πλησίον της Σοβιετικής Ένωσης, συμπεριλαμβανομένων της Ελλάδας και της Τουρκίας, αλλά και η θεσμοθέτηση της αβεβαιότητας της αντίδρασης της συμμαχίας σε μία ενδεχόμενη επιθετική ενέργεια όπως αυτή αποτυπώνεται στο δόγμα του 1968, προκειμένου να διατηρηθεί το στοιχείο του στρατηγικού αιφνιδιασμού. Ειδικότερα μέχρι και την διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης, αυτή κατονομάζεται ως κύριος αντίπαλος της Συμμαχίας. Με τη διάλυση της Ένωσης, το στρατηγικό δόγμα διήλθε μία περίοδο «αποασφαλειοποίησης», δηλαδή η Ρωσία υποβιβάστηκε όσον αφορά τον ενδεχόμενο κίνδυνο έναντι του NATO, ενώ καθιερώθηκε η ρητορική της συνεργασίας και του διαλόγου, με παράλληλη πάντοτε επαγρύπνηση για ενδεχόμενες ενέργειες οι οποίες θα μπορούσαν να ήταν υπονομευτικές έναντι της Δύσης. Το κείμενο του 2010 ενισχύει ακόμη περισσότερο αυτή τη ρητορική, αναφέροντας τους ειδικότερους άξονες συνεργασίας ως την ενίσχυση της πολιτικής διαβούλευσης και της πρακτικής συνεργασίας σε τομείς τεμνόμενων συμφερόντων μεταξύ του NATO και της Ρωσίας, συμπεριλαμβανομένων της πυραυλικής άμυνας, της αντιτρομοκρατίας, της καταπολέμησης των ναρκωτικών, της καταπολέμησης της πειρατείας και της προώθησης της γεωπολιτικής ασφάλειας και σταθερότητας εν γένει. Ως σημαντικός θεσμικός πυλώνας για την υλοποίηση των ανωτέρω αναφέρεται το Συμβούλιο NATO-Ρωσίας (NATO-Russia Council), το οποίο είχε πρωτοσυγκληθεί το 2002 ως ένας μηχανισμός συνομιλιών και κοινής λήψης αποφάσεων μεταξύ των δύο μερών.

Το επόμενο κείμενο στρατηγικής έρχεται μετά τα γεγονότα του 2014 στην Ουκρανία και την επέμβαση Ρωσικών στρατευμάτων στις αποσχισθείσες δυτικές περιοχές της χώρας και είναι εκ διαμέτρου αντίθετο σε ρητορική από τα προηγούμενα κείμενα της «ήσυχης» περιόδου από

τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης. Από την περιγραφή του στρατηγικού περιβάλλοντος, το στρατηγικό δόγμα περιγράφει ότι η Ευρώπη δεν αποτελεί πλέον μία ασφαλή και σταθερή ήπειρο, κατονομάζοντας την Ρωσία ως την αναθεωρητική δύναμη η οποία μέσω των ενεργειών της έχει οδηγήσει στην αναθεώρηση της καθεστηκυίας τάξης και τον κλονισμό του περιβάλλοντος ασφαλείας.

Ο πόλεμος στην Ουκρανία, πέραν από την αναθεώρηση του στρατηγικού δόγματος της συμμαχίας είχε και σημαντικές επιπτώσεις σε πολιτικό και στρατιωτικό επίπεδο στις χώρες της Ευρώπης. Η εργασία επικεντρώθηκε στην ανάλυση των επιπτώσεων για τη Ρουμανία και τη Μολδαβία, δεδομένου της σημαντικότητας των δύο αυτών χωρών για τη συμμαχία αλλά και της εγγύτητάς τους στη ζώνη των επιχειρήσεων του πολέμου. Και οι δύο χώρες αποτελούν πρώην σοβιετικές δημοκρατίες, ενώ οι επιπτώσεις του πολέμου οι οποίες καταγράφηκαν ήταν παρόμοιες και για τις δύο χώρες. Συγκεκριμένα, και οι δύο χώρες έγιναν αποδέκτες άμεσων στρατιωτικών επιπτώσεων, με καταγεγραμμένες υπερπτήσεις ρωσικών και ουκρανικών ΣμηΕΑ τα οποία παραβίασαν τον εναέριο χώρο τους κατά τη διάρκεια των στρατιωτικών επιχειρήσεων, πολλά από τα οποία έφεραν είτε εξοπλισμό παρακολούθησης, είτε οπλισμό όπως εκρηκτικά. Πέραν των υπερπτήσεων, και στις δύο χώρες καταγράφηκαν επίσης συντριβές ΣμηΕΑ. Επίσης, και οι δύο χώρες έγιναν αποδέκτες κυβερνοεπιθέσεων σε πολιτικά κρίσιμες περιόδους, δηλαδή κατά την προεκλογική ή μετεκλογική περίοδο, ενώ και στις δύο χώρες η εκάστοτε κεντρική εξουσία αναγνώρισε ως απειλή πολιτικούς σχηματισμούς οι οποίοι είχαν συνδέσεις με τη Ρωσία και, ομοίως και στις δύο περιπτώσεις, οι πολιτικοί αυτοί σχηματισμοί αποκλείστηκαν από την πολιτική διαδικασία, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις υπήρξαν και διώξεις εναντίον των μελών τους.

Η προσέγγιση του NATO για την παροχή υποστήριξης σε αυτές τις δύο χώρες υπήρξε διαφορετική, δεδομένου του ότι η Μολδαβία παρουσίαζε την πολιτική ιδιαιτερότητα του ότι δεν ήταν μέλος της Συμμαχίας, καθώς και ότι η ανατολική περιοχή της χώρας, η Υπερδνειστερία, αποτελεί μία *Defacto* ρωσικά ελεγχόμενη αποσχισθείσα περιοχή της χώρας. Όσον αφορά τη Ρουμανία, από την έναρξη του πολέμου το NATO διέθεσε στρατιωτικές δυνάμεις για την εξασφάλιση της ανατολικής του πτέρυγας, ενώ επιπλέον αναπτύχθηκε ένας σχηματισμός ταχείας αντίδρασης. Για την αντιμετώπιση των υπερπτήσεων ρωσικών ΣμηΕΑ, η συμμαχία προχώρησε στην επιχείρηση Eastern Sentry, αποσκοπώντας στην εξασφάλιση του εναέριο χώρου των μελών της. Στην περίπτωση της Μολδαβίας το NATO δεν προχώρησε σε ανάπτυξη δυνάμεων, δεδομένης και της συνταγματικής ιδιαιτερότητας της χώρας η οποία δεν επιτρέπει την ανάπτυξη ξένων δυνάμεων εντός της επικράτειάς της.

Αντιθέτως, η συμμαχία ενίσχυσε τη χώρα μέσω διαφόρων πρωτοβουλιών και προγραμμάτων τα οποία αποσκοπούν στον εκσυγχρονισμό των ενόπλων δυνάμεών της, την παροχή εκπαίδευσης στα στελέχη της, καθώς και την παροχή τεχνογνωσίας και εξοπλισμού.

7.2 Απάντηση Ερευνητικών Ερωτημάτων και Αξιολόγηση Ερευνητικών Υποθέσεων

Ο πόλεμος στην Ουκρανία φαίνεται ότι αποτέλεσε καταλυτικό γεγονός για την αναπροσαρμογή της στρατηγικής του NATO, επαναφέροντας τον εχθρό για τον οποίο η συμμαχία είχε αρχικά δημιουργηθεί στο προσκήνιο, κάτι το οποίο είχε ατονήσει, οδηγώντας έτσι σε μία αποασφαλειοποίηση του βασικού στρατηγικού σχεδιασμού του NATO. Συγκεκριμένα, η Ρωσία, από στρατηγικός εταίρος όπως και αποτυπωνόταν στο αρχικό στρατηγικό δόγμα του 2010 έχει πλέον μετατραπεί σε μία επικίνδυνη για τη διεθνή ασφάλεια αναθεωρητική δύναμη. Αυτή είναι και η απάντηση στο πρώτο ερευνητικό ερώτημα, του ποιες είναι οι κύριες στρατηγικές αναπροσαρμογές τις οποίες επέφερε ο πόλεμος στην ΝΑ Ευρώπη για τη Συμμαχία.

Όσον αφορά το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, το ποιες ήταν οι βασικές πολιτικοστρατιωτικές επιπτώσεις του πολέμου στην ΝΑ Ευρώπη και ειδικότερα για τις χώρες Ρουμανία και Μολδαβία φαίνεται ότι παρ' ότου οι δύο χώρες διαφοροποιούνται σημαντικά ως προς το ότι η Ρουμανία είναι μέλος της συμμαχίας, ενώ η Μολδαβία δεν είναι, οι επιπτώσεις είναι σε μεγάλο βαθμό παρόμοιες μεταξύ των δύο χωρών. Ειδικότερα, και οι δύο χώρες έχουν γίνει παράπλευροι αποδέκτες της κύριας πολεμικής σύγκρουσης, με υπερπτήσεις ρωσικών drone και πτώσεις ΣμηΕΑ εντός της επικράτειάς τους. Επίσης, και στις δύο χώρες έχουν καταγραφεί απόπειρες χειραγώγησης της κοινής γνώμης από τη Ρωσία για την εγκαθίδρυση φιλικά προσκείμενων σε αυτήν κυβερνήσεων οι οποίες και στις δύο χώρες αντιμετωπίστηκαν κατά τον ίδιο τρόπο, με αποκλεισμό των φιλορωσικών πολιτικών δυνάμεων από τις εκλογές. Τέλος, και οι δύο χώρες έγιναν αποδέκτες κυβερνοεπιθέσεων εναντίον κρίσιμων υποδομών και συμβολικών πολιτικοστρατιωτικών στόχων.

Η πολιτική που ακολούθησε το NATO για την υποστήριξη της κάθε χώρας διαφοροποιείται αποκλειστικά και μόνο βάσει του γεγονότος του ότι η μεν Ρουμανία είναι ενώ η δε Μολδαβία δεν είναι μέλος της συμμαχίας. Όσον αφορά την περίπτωση της Ρουμανίας, το NATO παρείχε βοήθεια τόσο με τη μορφή υλικής βοήθειας και συμβούλων, όσο και με την ανάπτυξη στρατευμάτων και στρατιωτικών επιχειρήσεων ειδικά για την προστασία της χώρας. Αντιθέτως, στην περίπτωση της Μολδαβίας και λαμβάνοντας υπόψη την

ιδιαιτερότητα του άρθρου 11 του Συντάγματος της χώρας, το NATO δεν παρείχε βοήθεια με τη μορφή στρατευμάτων, όμως παρέχει υλική βοήθεια και συμβουλευτικό προσωπικό για τον εκσυγχρονισμό των ενόπλων δυνάμεων της χώρας.

Από τη συνολική εξέταση των ευρημάτων της εργασίας καθίσταται σαφές ότι οι αρχικές υποθέσεις επαληθεύονται πλήρως. Η ένοπλη σύγκρουση στην Ουκρανία λειτούργησε ως καταλύτης για την αναθεώρηση και προσαρμογή του στρατηγικού προσανατολισμού του NATO, αντανakλώντας τις νέες συνθήκες ασφαλείας στο ευρωατλαντικό περιβάλλον. Ταυτόχρονα, ο πόλεμος έχει επιφέρει αισθητές πολιτικές και στρατιωτικές επιπτώσεις τόσο στη Ρουμανία όσο και στη Μολδαβία, επηρεάζοντας τη θέση και τον ρόλο τους στο περιφερειακό σύστημα ασφάλειας. Στο πλαίσιο αυτό, το NATO έχει αναλάβει συγκεκριμένες πρωτοβουλίες για την ενίσχυση της αποτρεπτικής ικανότητας και της ασφάλειας της Ρουμανίας, με στόχο τον περιορισμό της ρωσικής επιθετικότητας, ενώ αντίστοιχα μέτρα υποστήριξης και σταθεροποίησης έχουν υιοθετηθεί και έναντι της Μολδαβίας, προκειμένου να ανασχεθεί η ρωσική πίεση και επιρροή προς αυτήν.

Βιβλιογραφία

- “Active Engagement, Modern Defence”. 2010. *NATO.int*. November 19, 2010. Accessed October 25, 2025. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_68580.htm
- “NATO-Russia Council”. 2024. *NATO.int*. July 25, 2024. Accessed October 25, 2025. https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50091.htm
- “SAFE | Security Action for Europe”. n.d. . *European Commission*. n.d.. Accessed October 25, 2025. https://defence-industry-space.ec.europa.eu/eu-defence-industry/safe-security-action-europe_en?prefLang=el
- “Strategic Concepts.” 2025. *NATO.int*. 2025. <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/strategic-concepts>.
- “Strategic Concepts.” 2025. *NATO.int*. 2025. <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/strategic-concepts>.
- “The Alliance's New Strategic Concept (1991)”. 1991. *NATO.int*. November 08, 1999. Accessed October 25, 2025. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_23847.htm
- “The Alliance's New Strategic Concept (1999)”. 1999. *NATO.int*. April 24, 1999. Accessed October 25, 2025. https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_27433.htm
- Agence France Presse. 2023. “Moldova Smashes Pro-Moscow Subversion Ring: Police.” 2023. Accessed December 25, 2025 <https://www.barrons.com/news/moldova-smashes-pro-moscow-subversion-ring-police-5b02c11c>.
- Albares Jose Manuel. 2023. “A New Strategic Concept for NATO”. *RED*. 5 no. 1: 111-112. Accessed 25-10-2025. <https://doi.org/10.3917/red.005.0121>
- Antoniuk, Daryna. 2025. “Russian Hackers Target Romanian State Websites on Election Day.” *Therecord.media*. The Record. May 5, 2025. Accessed December 25, 2025 <https://therecord.media/hackers-target-romanian-websites-election>.
- Associated Press. 2024. “Moldova Destroyed Explosives Found in a Shahed Drone That Strayed from the War in Ukraine.” *AP News*. February 12, 2024. Accessed December 25, 2025 <https://apnews.com/article/moldova-drone-shahed-ukraine-russia-6727db6d2d3a7617a2e9d79b472aa4fb>.

- Barnes, Faith. 2022. "Conflict in Ukraine: A History." Editions.covecollective.org. April 25, 2022. <https://editions.covecollective.org/content/conflict-ukraine-history>.
- Blackburn, Gavin. 2025. "Euronews.com." Euronews. euronews.com. November 17, 2025. Accessed December 25, 2025 <https://www.euronews.com/2025/11/17/russian-strike-hits-turkish-lng-tanker-in-odesa-prompting-evacuation-of-villages-in-romani>.
- Burmester, Isabell. 2025. "Crisis as a Catalyst for Democratisation: How Russia's Escalation of the War in Ukraine Facilitated Democratic Progress in Moldova." *Contemporary Politics*, May, 1–26. <https://doi.org/10.1080/13569775.2025.2506174>.
- CIA. 2025a. "Moldova - the World Factbook." Www.cia.gov. Accessed December 25, 2025. <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/moldova/>.
- CIA. 2025b. "Romania - the World Factbook." [Www.cia.gov](https://www.cia.gov). Accessed December 25, 2025. <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/romania/#people-and-society>.
- Constitutional Court. n.d. *CONSTITUTION of the REPUBLIC of MOLDOVA*.
- Cybersecurity and Infrastructure Security Agency. 2024. *Understanding and Responding to Distributed Denial of Service Attacks*. Cybersecurity and Infrastructure Security Agency. https://www.cisa.gov/sites/default/files/2024-03/understanding-and-responding-to-distributed-denial-of-service-attacks_508c.pdf.
- Daalder, Ivo. 1999. *NATO in the 21st Century: What Purpose? What Missions?* Brookings. <https://www.brookings.edu/articles/nato-in-the-21st-century-what-purpose-what-missions/>.
- EEAS. 2025. "EU Statement on the Russian Unprovoked and Unjustified Invasion in Ukraine." EEAS. 2025. https://www.eeas.europa.eu/eeas/eu-statement-russian-unprovoked-and-unjustified-invasion-ukraine_en?
- European Commission. 2023. "EU-Ukraine Solidarity Lanes." *Mobility and Transport*. https://transport.ec.europa.eu/ukraine/eu-ukraine-solidarity-lanes_en.
- European Council. 2025. "How the Russian Invasion of Ukraine Has Further Aggravated the Global Food Crisis." *European Council*. January 31. <https://www.consilium.europa.eu/en/infographics/how-the-russian-invasion-of-ukraine-has-further-aggravated-the-global-food-crisis/>.

- European Union Agency for Cyber Security. 2023. ENISA Threat Landscape for DoS Attacks.
<https://www.enisa.europa.eu/sites/default/files/publications/DoS%20report.pdf>.
- Flikke, Geir. 2015. *A Timeline for the Conflict and War in Ukraine*. The Norwegian Atlantic Committee. Accessed December 25, 2025 <https://s3.eu-north-1.amazonaws.com/atlanterhavskomiteen/images/documents/NR-4-15-14.-august.pdf>.
- Government of Republic of Moldova. 2025. “Military Strategy 2025–2035 Approved by Government | Government REPUBLIC of MOLDOVA.” Gov.md. Accessed December 25, 2025. <https://gov.md/index.php/en/press-releases/military-strategy-2025-2035-approved-government>.
- ICAN. n.d. “29 August 1949 | Soviet Union Tests Its First Nuclear Bomb.” ICAN. Accessed December 28, 2025. https://www.icanw.org/soviet_union_tests_its_first_nuclear_bomb.
- Keno Verseck. 2025. “Controversy over Far-Right Romanian Politician Georgescu.” Dw.com. Deutsche Welle. February 28, 2025. Accessed December 25, 2025 <https://www.dw.com/en/romania-the-controversy-over-far-right-politician-calin-georgescu/a-71790360>.
- Lechner, Zoltan. 2025. “Anchoring NATO’s Eastern Flank: A Neoclassical Realist Analysis of Romania’s Black Sea Policy and Its Strategic Interaction with Turkey.” *Security and Defence Quarterly* 51 (3). doi:<https://doi.org/10.35467/sdq/207115>.
- Marrone Allesandro. 2022. “NATO’s New Strategic Concept:Novelties and Priorities”. Istituto Affari Internazionali. Accessed October 25, 2025. <https://www.iai.it/sites/default/files/iaicom2230.pdf>
- NATO Liaison Office in the Republic of Moldova. 2025. “Relations with the Republic of Moldova.” NATO.int. Accessed December 25, 2025. <https://www.nato.int/en/what-we-do/partnerships-and-cooperation/relations-with-the-republic-of-moldova?>.
- NATO. 1949. “The North Atlantic Treaty.” Official Texts and Resources | NATO. 1949. <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/1949/04/04/the-north-atlantic-treaty?selectedLocale=el>.
- . 1997a. *The Strategic Concept for the Defence of the North Atlantic Area*. NATO. Accessed 25-10-2025. <https://www.nato.int/docu/stratdoc/eng/a491201a.pdf>

- . 1997b. *North Atlantic Military Committee Decision on M.C. 14/1: A Report by the Standing Group on Strategic Guidance*. NATO. Accessed 25-10-2025. <https://www.nato.int/docu/stratdoc/eng/a521209a.pdf>
- . 1997c. *A Report by the Military Committee on Overall Strategic Concept for the Defense of the North Atlantic Treaty Organization Area*. NATO. Accessed 25-10-2025. <https://www.nato.int/docu/stratdoc/eng/a570523a.pdf>
- . 1997d. *A Report by the Military Committee to the Defense Planning Committee on Overall Strategic Concept for the Defense of the North Atlantic Treaty Organization Area*. NATO. Accessed 25-10-2025. <https://www.nato.int/docu/stratdoc/eng/a680116a.pdf>
- . 2022. *NATO 2022 Strategic Concept*.
- . 2024. “NATO Member Countries.” Organization | NATO. 2024. <https://www.nato.int/en/about-us/organization/nato-member-countries#heading-13>.
- . 2025a. “NATO Launches ‘Eastern Sentry’ to Bolster Posture along Eastern Flank.” North Atlantic Treaty Organization (NATO). Accessed December 25, 2025. <https://www.nato.int/en/news-and-events/articles/news/2025/09/12/nato-launches-eastern-sentry-to-bolster-posture-along-eastern-flank>.
- . 2025b. “Strengthening NATO’s Eastern Flank.” NATO.int. Accessed December 25, 2025. <https://www.nato.int/en/what-we-do/deterrence-and-defence/strengthening-natos-eastern-flank?>.
- . 2025c. “Statement by the North Atlantic Council on Russia’s Attack on Ukraine.” NATO.int. 2025. <https://www.nato.int/en/about-us/official-texts-and-resources/official-texts/2022/02/24/statement-by-the-north-atlantic-council-on-russias-attack-on-ukraine>.
- Office of the Historian. 2013. “The Collapse of the Soviet Union.” State.gov. Office of the Historian. 2013. <https://history.state.gov/milestones/1989-1992/collapse-soviet-union>.
- Office of the Historian. 2013. “The Collapse of the Soviet Union.” State.gov. Office of the Historian. 2013. Accessed December 25, 2025 <https://history.state.gov/milestones/1989-1992/collapse-soviet-union>.
- Pedlow, Gregory. 1997. *NATO Strategy Documents 1949-1969*. NATO.
- Pedlow, Gregory. 1997. *NATO Strategy Documents 1949-1969*. NATO.

- PORUMBESCU, Alexandra. 2025. "ROMANIA'S RESPONSE to the WAR in UKRAINE: DIPLOMACY, HUMANITARIAN ACTION, and REGIONAL SECURITY." *DOAJ (DOAJ: Directory of Open Access Journals)* 12 (2). <https://doi.org/10.5281/zenodo.17870685>.
- President of the Republic of Moldova. 2025. *National Security Strategy of the Republic of Moldova*. Government of the Republic of Moldova. Accessed December 25, 2025 https://presedinte.md/app/webroot/uploaded/Proiect%20SSN_2023_En.pdf.
- President of Ukraine. 2025. "Agreement on Security Cooperation between Ukraine and Romania — Official Website of the President of Ukraine." Official Website of the President of Ukraine. Accessed December 25, 2025. <https://president.gov.ua/en/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-92117>.
- Psaropoulos, John. 2022. "Timeline: A Month of Russia's War in Ukraine." *Www.aljazeera.com*. March 23, 2022. Accessed December 25, 2025 <https://www.aljazeera.com/news/2022/3/23/timeline-a-month-of-war-in-ukraine>.
- Putin, Vladimir. 2022. "News · President · Events · President of Russia." President of Russia. February 22, 2022. Accessed December 25, 2025 <http://en.kremlin.ru/events/president/news/page/214>.
- Rankin, Jennifer. 2023. "Zelenskiy Pushes for EU Membership and Raises Fears of Russian Designs on Moldova." *The Guardian*. The Guardian. February 9, 2023. Accessed December 25, 2025 <https://www.theguardian.com/world/2023/feb/09/zelenskiy-pushes-for-swift-eu-membership-in-first-trip-to-brussels-since-invasion>.
- Reuters. 2023. "Romania Finds New Suspected Russian Drone Fragments on Its Territory." *Reuters*, September 9, 2023. Accessed December 25, 2025 <https://www.reuters.com/world/europe/romania-finds-new-possible-fragments-russian-drone-its-territory-defence-2023-09-09/>.
- RFE. 2023. "Moldova Takes Further Steps to Ban Members of Pro-Russian Party from Local Polls." *RadioFreeEurope/RadioLiberty*. RFE/RL. October 4, 2023. Accessed December 25, 2025 <https://www.rferl.org/a/moldova-ban-elections-shor-party-constitutional-court/32622703.html>.

- Rublovskis Raimonds. 2023. "Impact of Ukraine War on NATO Development. NATO Vision 2030". *Studia Spolzeno-Polityczne*. 20:93-4. Accessed October 25, 2025. <https://czasopisma.uph.edu.pl/doctrina/article/view/3556/3348>
- Sabbagh, Dan. 2025. "Nato Scrambles Jets as Russian Drones Make Deepest Incursion into Romania." *The Guardian*. The Guardian. November 25, 2025. Accessed December 25, 2025 <https://www.theguardian.com/world/2025/nov/25/nato-scrambles-jets-russian-drones-deepest-incursion-romania>.
- Sperling, James, and Mark Webber. "NATO and the Ukraine Crisis: Collective Securitisation." *European Journal of International Security* 2, no. 1 (2017): 19–46. <https://doi.org/10.1017/eis.2016.17>.
- Stănescu, Marina. 2024. "A Small State's Security Strategy in a Changing World – Republic of Moldova Case Study." *Scientific Bulletin* 29 (2). De Gruyter: 307–16. doi:<https://doi.org/10.2478/bsaft-2024-0031>.
- Tanas, Alexander. 2024. "Moldova Backs Defence Strategy Calling for Increased Spending." *Reuters*. December 26, 2024. Accessed December 25, 2025 <https://www.reuters.com/world/europe/moldova-backs-defence-strategy-calling-increased-spending-2024-12-26>
- Tanas, Alexander. 2025. "Moldova Says Russian Drones Entered Its Airspace Again, Posing Aviation Threat." *Reuters*, November 29, 2025. Accessed December 25, 2025 <https://www.reuters.com/world/moldova-says-russian-drones-entered-its-airspace-again-posing-aviation-threat-2025-11-29/>.
- Tétrault-Farber, Gabrielle, and Tom Balmforth. 2021. "Russia Demands NATO Roll Back from East Europe and Stay out of Ukraine." *Reuters*, December 17, 2021, sec. World. <https://www.reuters.com/world/russia-unveils-security-guarantees-says-western-response-not-encouraging-2021-12-17/>.
- The Kremlin. 2024. "Address by the President of the Russian Federation." *Kremlin.ru*. 2024. <https://en.kremlin.ru/events/president/news/67828>.
- The White House. 2022. "Statement by President Joe Biden on Phone Call with President Volodymyr Zelenskyy of Ukraine | the White House." *The White House*. February 24, 2022. <https://bidenwhitehouse.archives.gov/briefing-room/statements->

[releases/2022/02/24/statement-by-president-joe-biden-on-phone-call-with-president-volodymyr-zelenskyy-of-ukraine/?](https://tradingeconomics.com/ukraine/exports-by-category).

Trading Economics. 2025. “Ukraine Exports by Category.” *Tradingeconomics.com*.
<https://tradingeconomics.com/ukraine/exports-by-category>.

World Bank. 2021. “Ukraine Trade Summary 2021 | WITS | Text.” *Worldbank.org*.
<https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/UKR/Year/2021/Summarytext>.

Zięba, Ryszard. 2023. “EU and NATO Eastern Policy.” *Politics and Security of Central and Eastern Europe*, 119–36. https://doi.org/10.1007/978-3-031-16419-4_6.